

VESTNIK

NOTICIERO

Ob 30-letnici vetrinjske tragedije

I - 3

1975

XXVI

D 128903 +

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzoreij. Predsednik Bogumil Pregelj, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Bogumil Pregelj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.
Ovitek: arh. Jure Vombergar

● Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.211.703 — 11-9-73

.....

El Cardenal Caggiano habla sobre la represión

En la homilía de la Misa celebrada en la catedral metropolitana afirmó el Cardenal Primado doctor Antonio Caggiano: „que estos son tiempos de confusión y desorientación, en que una campaña de guerra psicológica vacía de contenido a las palabras, otorgándoles un significado diferente, que suele ser peyorativo.

Así la palabra „represión“ se repite de continuo como una condenación oprobiosa y detestable que alcanza también a las instituciones destinadas a reprimir el mal.

¿Porqué se rechaza hoy como inadmisible la represión? Comprendo que haya represiones inadmisibles cuando se abusa de la fuerza y no se tienen en cuenta el carácter de la agresión. Pero el asesinato, el asalto a mano armada, y los secuestros preparados y sometidos con metralleta en mano, ¿no deberán reprimirse?, querría decir entonces que una persona no tiene derecho a defenderse o a defender su familia? ¿Querría decir que la Nación, no puede defender a la ciudadanía y no puede defender la vida misma de la Nación, cuyas estructuras se intenta suplantar por el régimen socialista de Estado, que de hecho es materialista y, en consecuencia, ateo y esencialmente totalitario? La represión, pues, cuando es racional, no solo es conveniente, sino a veces necesaria. No reprimió acaso el Señor a latigazos a los mercaderes que profanaban el templo?“

.....

Naročnina za leto 1975: za Argentino 50,00 pesov; za Južno Ameriko tri dolarje; za ZDA, Kanado in Evropo pet dolarjev. Za letalsko dostavljanje doplačati 4 dolarje.

Soborcem in naročnikom v Argentini: članarino in naročnino lahko poravnate v Dušnopastirski pisarni.

VESTNIK-NOTICIERO

XXVI — 1-3 — 5. 2. 1975

OB TRIDESETLETNICI

POT VASE

„Menim, da ste vi moja domovina, prijatelji in vojni tovariši, in mislim, da bom ob vaši strani čislan, koderkoli že bom, brez vas pa ne bom mogel pomagati prijatelju niti se braniti pred sovražnikom. Zato bodite prepričani, da bom šel z vami, kamorkoli že greste.“ — iz nagovora cesarja Kira (401 pred Kristusom) grškim vojakom med svojimi četami.

Te ali podobne besede bi nam morale vse leto 1975 biti vodilo; nekaterim v potrdilo, drugim v vzpodbudo, spet drugim klic k prebuditvi iz spanja ali utrujenosti.

— — —

Srečujemo ljudi vseh vrst, ki so bili doma. Tudi take najdemo zdaj, ki „so v zadnjem letu *moral*i biti dvakrat službeno doma,“ kot je zapisalo neko glasilo, pa jim je ta obisk odpuščen zaradi... Ali se tisto glasilo ne zaveda, da doma prav dobro vedo, kdo mora v Slovenijo službeno na obisk? — Če se ne, in ker se ne, so takó nekoga izdali. Komu v korist? — Pa to le mimogrede.

Srečujemo ljudi, ki pravijo: najbolj se vse smeji in norčuje iz nekdanjih borcev (partizanskih seveda), ki še vedno samo terenijo, mečejo bombe in jurišajo, ostali so pa tam, kjer so leta 1945 nehali: otrdili so po svoje, ko so se začeli zavedati zločina po vojni. To je, pokola slovenske domobranske vojske.

Ti, bivši narednik, kurat, oficir ali pa samo uradnik Pokrajinske uprave — ali boš šel prižigat luči za mrtve tudi tedaj, če bi Slovenijo zasedali Sovjeti? Tedaj bodo tudi druge matere obolele, se postarale, ostale same — boš šel na sovjetsko ambasado prosit za vizum? — Tudi to mimogrede.

— — —

Nekdanje borčevstvo, kot ga pravilno pojmuje ogromna večina borcev

takó Tabora kot Vestnika, ve, da smo si med seboj prijatelji in vojni tovariši, kot je Kir rekel. Ve tudi, da nam od vsega začetka manjka 10.000 prijateljev in vojnih tovarišev, katerih izguba bo ob tridesetletnici njihove junaške smrti še bolj očita: manjka toliko in toliko slovenskih otrok, rojenih v svobodi, ki bi za svojimi očeti dvigali duha narodnega odpora proti komunizmu. Mislim, da se še v nobeni državljanski vojni, od španske pa do vietnamske — in morda še vseh, ki bodo slej ali prej sledile — ni tako jasno dokazal odpor naroda kot naroda proti komunizmu kot pri nas. In tega se partija danes — po tridesetih letih — temeljito zaveda.

Le tako si je moč razlagati, kako na vse kriplje iščejo dokazni material proti črni roki, zaslišujejo in preiskujejo, pošiljajo sle med zdomce, da bi spravili s pota vse mogoče žive priče o partizanskih pokolih po končani vojni.

Je že takó, da smo še kot otroci dobro vedeli, da se le iz res dobre ilovice da napraviti primerne figurice, iz blata pa nikdar. — In to, kar bodo zbrali, bo blato. Nikdar več ne bodo mogli preko priznanja vrnitve in moritve domobrancev, kakor ju je potrdil sam Tone Svetina v svoji Ukani.

— — — — —

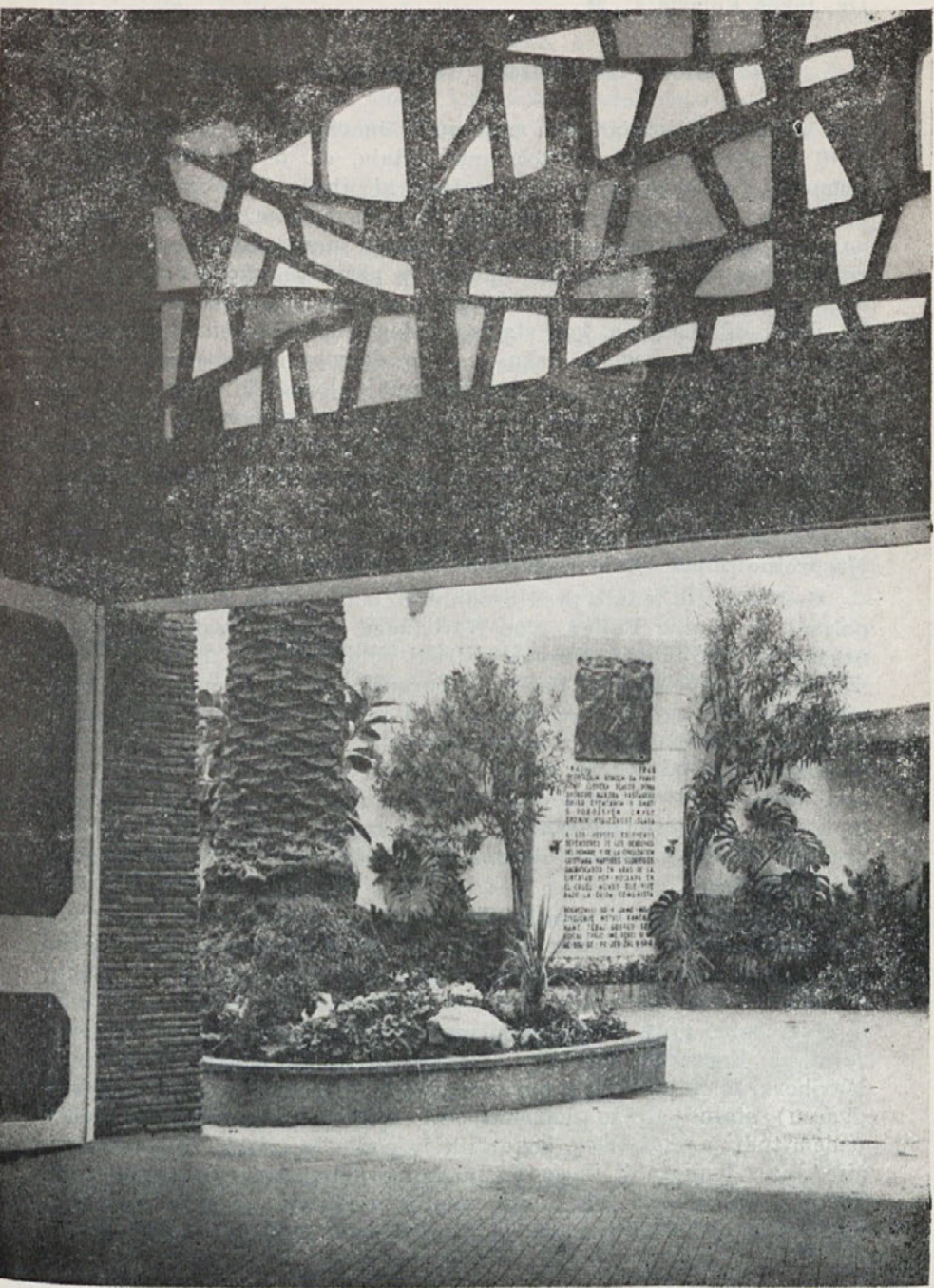
Srečujemo ljudi, ki jim je dano ob obisku slišati ali povedati kaj več kakor pa običajne pomembnosti. Zgodilo se je tudi tole: član partije, danes na zelo visokem položaju (oprostito, a ne bom povedal imena), je temeljito zbolel. Bali so se najhujšega. In v tistih dneh, ko so svojci, predvsem pa žena, čakali na rezultat pregledov, se je žena — kot predavnimi davnimi leti — podala molit v frančiškansko cerkev. Menda je najboljše zaupala sv. Judi Tadeju — včasih je bil na levi strani oltrja. Ko se je počasi prestopala na stopnicah, je ob njih vznožju naletela na prijateljico, ženo enega najbolj vidnih in znanih slovenskih komunistov, tudi zdaj vladajočih. Povedala ji je, zakaj je šla v cerkev, češ tajiti itak nima smisla, saj me je videla, ko sem iz cerkve prišla. A načuditi se ni mogla, ko ji je prijateljica odvrnila: „Boga zahvali, da lahko še moliš, jaz bi rada, pa mi ne gre več.“

— — — — —

Prijatelji in vojni tovariši! Ob tridesetletnici moramo do dna iti najprej vase, potem pa se že enkrat zavedati, da bo nova Slovenija zrastle in rastle le v obnovljenem krščanstvu. Pa naj ima Cerkev še toliko napak, tako ogromno cmamljenih učencov in običajnih omahljivcev: Cerkev smo mi, je v nas, in z njo moramo gojiti korenine novega slovenskega drevesa.

Pavle Rant

Slika na desni: Pogled iz spominske cerkve Marije Pomagaj v Buenos Airesu na spomenik junakov, pred katerim se bomo letos — ob 30 letnici Vetrinja zbrali, da znova počastimo spomin na pobite junake.

Škof Rožman in domobranci

V znanem ljubljanskem procesu v dnevih od 21. do 30. avgusta 1946 je obtožnica škofu Rožmanu očitala, da je kot inspirator in pobudnik odovoren za neštete zločine, ki jih je domobranstvo samo ali skupaj z okupatorjem izvršilo nad slovenskim narodom. Dolžili so ga tudi, da je dal nalog članom Vaških straž, naj vstopijo v obo-rožene domobranske oddelke. Škof je v pisanem zagovoru na ta dva očitka odgovoril, da pri organiziranju slovenskega domobranstva „ni bil prav nič udeležen, kar sta izpovedale tudi obtoženca Rupnik in Rösener, ki sta vedela, kako je bilo domobranstvo organizirano“. Dalje je izjavil, da tudi „ni dal nikomur naloga, naj vstopi v domo-branstvo, in ni imel s propagando in rekrutiranjem nič opravka“. Kakor vse druge izjave tako je škof Rožman tudi ti dve izjavi, ki se nanašata na domobranstvo, potrdil s prisego, kakor je razvidno iz zadnjega odstavka njegovega zagovora.

Vendar to ne pomeni, da se škof za domobrance ni zanimal. Nasprotno! Imel jih je rad, cenil jih je in bal se je zanje.

1. V zadnjih tednih pred usodnim 5. majem 1945 je škofa večkrat obiskal dr. Franc Bajlec, član Narodnega odbora. Vsakikrat mu je poročal o delu odbora. Nekako v drugi polovici aprila 1945 sta govo-rila tudi o domobrancih. Bajlec je povedal, da NO namerava ustano-viti Slovensko narodno vojsko in misli pri tem tudi na domobrance, da bi prešli popolnoma v sestav Slovenske narodne vojske, tako da domobranstvo, od gotove strani obdolženo sodelovanja z Nemci, kot tako sploh ne bi več obstajalo. Pri tem je škof hitro posegel v besedo in dejal: „Saj je domobranstvo vendar resnična in prava Slovenska narodna vojska — in nič drugo. To ime bi prav lahko imeli že od vsega začetka.“

Ko je dr. Bajlec omenil tudi, da je v načrtu NO zasesti vse slovensko ozemlje, je škof nadaljeval: „Če Narodni odbor resnično misli na zasedbo slovenskega ozemlja vsaj dol proti Gorici, Trstu in morju, s temi fanti tako, kakor so, lahko naredi veliko reči. Treba je stvar samo prav in pogumno vzeti v roke. Če bi po prvi svetovni vojni na Koroškem naredili isto, kar je storil general Maister v Mariboru, bi Koroška bila naša. Jaz imam tukaj spodaj (v škofijskem dvorcu) stalno stražo domobrancev. Živimo v razmerah, da lahko padem tudi jaz kot žrtev, kakor jih je padlo že toliko. Zato me stra-žijo. Jaz s temi fanti in še z mnogimi drugimi precej govorim. Zato lahko rečem, da pri teh fantih, mislim predvsem na moštvo, moram mnogokrat občudovati resnično pripravljenost tudi na najtežje žrtve.

Za obrambo, rešitev in osvoboditev našega naroda so pripravljeni žrtvovati prav vse. Zato, kakor sem rekel o dr. Natlačenu in kakor bi moral reči še o tolikih drugih, rečem tudi, da bi tem fantom delal veliko krivico, kdor bi jih skušal kakor koli obdolževati kakega izdajstva. Mislim, da to lahko potrdimo prav vsi, ki imamo količkaj stika z domobranci.“

2. Dr. Bajlec je bil zadnjikrat pri škofu Rožmanu 2. maja 1945. Kakor sam pravi v svojem na 11 straneh tipkanem spisu „Moji stiki s škofom dr. Rožmanom“, je bil to ne samo zadnji, ampak tudi najdaljši obisk pri škofu doma in kjer je škof tudi največ govoril sam. Bilo je že po neuspelem poskusu Narodnega odbora, da bi domobrance dobil v sklop Slovenske narodne vojske. Bajlec mu je prinesel slabe novice. Škof je „bil kar žalosten in pobit“. Napeljal je pogovor takoj na domobrance. Dejal je: „Narodni odbor danes ne bi imel vseh teh neprilik z domobranci, če bi se vsi, ki so imeli z njimi opravka, držali vestno tega, kaj je bil namen ustanovitve in kaj naloga domobranstva. Zato se bojim, da NO z domobranci ne bo mogel ničesar več narediti. Je že vse prepozno. Ne morem Vam povedati, kako sem bil vesel in prav srečen, ko sem prvič gledal te naše fante postavljene v vrsto in uniformirane. Za mene so bili od vsega početka to, kar so v resnici bili: Naša prava slovenska narodna vojska. Naša vojska, ki bi skrbela za red in mir na našem ozemlju in pripravljala našo svobodo in neodvisnost. Ne, da z njimi nekdo nekaj postane, ampak da z njimi dosežemo našo svobodo. Kadar je naš sovražnik, ki smo mu bili Slovenci vedno napoti, v stiski in nam ponudi nekaj, s čimer se lahko osamosvojimo, je treba to takoj tako sprejeti in nič drugače. Saj nam tega ni ponudil radi nas, a mi bi morali to prav zaradi nas tako sprejeti.“

Zadnji stavek se nanaša na dr. Friderika Reinerja, ki je po zlomu Italije (8. sept. 1943) kot vrhovni komisar Jadranskega Primorja, v katerega je bila vključena tudi Ljubljanska pokrajina, slovenskim predstavnikom svetoval, naj si ustanovijo nekako narodno vojsko, s katero se bodo na koncu vojne mogli osamosvojiti. To ni nikaka skrivnost, saj je o tem bil govor tudi v sodnem procesu leta 1946. (Proces, Ljubljana 1946, 116.)

3. V tej Rožmanovi ljubezni do slovenskih fantov in v neprestanem strahu za njihovo usodo najdemo tudi zadnjo razlago, zakaj je maševal ob zaprisegi domobrancev na Stadionu 20. aprila 1944 in zakaj se je 30. januarja 1945 udeležil defilacije domobrancev, ki je bila po drugi zaprisegi. Prisega domobrancev je Slovencem pri zapadnih zaveznikih zelo škodovala in slovenskim zastopnikom vzela pri njih ves vpliv in zaupanje, da niso več verjeli njihovim poročilom o razmerah v Sloveniji. Tudi Rožmanovi tožitelji in sodniki so domo-

bransko prisego vtaknili v obtožnico in ga obremenili z očitkom kolaboracije z nacisti.

V zagovoru škof na ta očitek odgovarja, da je 20. aprila 1941 na prošnjo oficirjev in moštva pred zaprisego domobrancev daroval na Stadionu tiho mašo, pri kateri ni bil noben nemški vojak navzoč. Po maši je ostal sam s svojim kaplanom na slavnostni tribuni Stadiona, dokler ni bila mašna obleka z drugim priborom pospravljena, nato jo je vzel s seboj v svoj avto in se odpeljal, ne da bi se bil od koga poslovil. Mašo pa je opravil zato, ker je bilo moštvo iz njegove škofije in domobranci dotlej še niso imeli dodeljenih svojih lastnih kaplanov. Škof še na to pristavlja: „Ko sem bil naprošen, naj pred zaprisego opravim mašo, sem si dal najprej predložiti besedilo zaprisege, da bi se prepričal, če ne bodo slovenski domobranci zapriseženi na Hitlerja. Če bi to bilo v načrtu, bi maše ne bil opravil. Besedila prisége formalno nisem potrdil.“

Kar se pa tiče njegove udeležbe pri mimohodu domobrancev po zaprisegi 30. januarja 1945, škof odločno zanika, da bi bil tedaj izrekel besede, katere mu je pri sodni obravnavi podtaknil Rösener, češ da je k mimohodu prišel zato, da bi pokazal svoj sporazum z nemško politiko: „Besed, ki jih je iznesel Rösener, nisem govoril... Ko me je Rösener pozdravil, sem mu rekel, da sem prišel z namenom, da bi videl domobrance.“

4. V teh zadnjih besedah je ves poudarek Rožmanovega pojasnjevanja: „Da bi videl domobrance!“ To sledi tudi iz zgoraj navedenega pogovora z dr. Bajlecem 2. maja 1945: „Ne morem Vam povedati, kako sem bil vesel in prav srečen, ko sem prvič gledal te naše fante postavljene v vrsto in uniformirane...“

Nekdo izmed Rožmanove najbližje okolice v letih 1943 do 1945 pravi: „V zmago okupatorja nikdar ni verjel. Imel pa je vedno črne slutnje, kaj bo z našimi domobranci.“ Ta skrb za fante in može v domobranskih vrstah ga je gnala na Stadion in na Kongresni trg, kjer je šla parada mimo nunske cerkve.

Eden izmed vodilnih slovenskih mož iz laičnih vrst razlaga Rožmanovo navidezno kolaboracijo pri zaprisegi in pri defilaciji takole: „Rožman je bil neizmerna dobričina. Domobrance je imel prav tako rad kakor Orle in Fante. (Mišljeni so člani Fantovskih odsekov!) Za vse bi se bil pripravljen žrtvovati.“ Nekateri, ki so poznali to Rožmanovo ljubezen do slovenske mladine, so zabrenkali prav na to struno njegovega srca, ko so mu prigovarjali, naj se udeleži domobranske prisége. „Rekli so mu, naj gre zraven češ da je drugače v nevarnosti obstoj domobrancev. Kdor je pa Rožmanu rekel kaj takega, je bil pripravljen vse storiti, da reši domobrance.“

5. Rožmanova zaskrbljenost zaradi fantov in mladih mož v domo-

branskih vrstah nam pa postane popolnoma razumljiva, če se spomnimo, kaj je slovenskim fantom zapisal v „Kresu“ leta 1940, ko je vojska že uničevala države in narode okrog Jugoslavije: „Naš narod ne sme poginiti. Zdrav mora priti skozi vihar evropske vojne in preteče revolucije. Ohraniti mora svoje dragocene zaklade jezika, vere in zemlje. Vi, slovenski fantje, nosite v sebi kali bodočnosti slovenskega naroda. Ohranite jih zdrave in trdne, da bo tak tudi bodoči rod.“ (ŠR II., 183.)

Za te fante je Rožman tvegaj svojo čast in svoj ugled, ko so mu rekli, da so v nevarnosti.

Upoštevati pa moramo še nekaj. Škof Rožman je v domobranskih vrstah gledal sadove svojega dvajsetletnega dela v Ljubljani. Te mlade može in fante v domobranski uniformi je kot profesor od leta 1920 do 1929 vzgajal pri Orlih, kot škof od leta 1929 do druge svetovne vojne pa v Fantovskih odsekih, v Katoliški akciji in v fantovskih Marijinih kongregacijah. Upravičeno je stavil vanje upe za bodočnost naroda in slovenske Cerkve. Zato ga je skrbela njihova usoda.

6. Kot tolikokrat prej v življenju in tudi še pozneje se je škof Rožman tudi v svoji zaskrbljenosti za domobrance pokazal kot človek temnih slutenj, ki so se na žalost vedno uresničile. Ti mladi možje in fantje, katerim je že kot profesor in pozneje kot škof žrtvoval največ svojih dušnih in telesnih moči in vse bogastvo svojega plemenitega srca, so bili konec maja pod pretvezo, da jih pošiljajo v Italijo, vrnjeni v Jugoslavijo, kjer so jih nečloveško mučili in pobili. Bili so po večini najboljši iz naroda. Deset do enajst tisoč cvetov, ki so se pod žarki Rožmanove nadnaravne ljubezni, odprli Bogu in narodu, je bilo v nekaj dneh uničenih.

Njihova smrt je bila Rožmanova največja bolečina. Ne trpljenje desetisočev beguncev ne njegova lastna usoda ga ni tako potrla kakor strašna smrt domobrancev, ki so razoroženi padali pod krogliami lastnih bratov. Njih prestreljena telesa ležijo v Teharjih, v Hrastniku, v okolici Škofje Loke in Kranja, v ljubljanski okolici, v kočevskih gozdovih in drugod po slovenski zemlji.

Ko je škof Rožman zvedel, da Angleži domobrance s Koroškega vračajo novim oblastnikom v domovino, je pisal enemu izmed vodilnih mož med slovenskimi begunci: „Tvoje pretresljivo poročilo sem snoči prejel. Vsa ta strašna tragika našega ljudstva, o kateri sem iz Tvojih ust zvedel, in nekaj podrobnosti, me tako neznansko teži in boli, da se sploh ne morem izraziti. Saj iz vere skušam doumeti, da tudi to služi zveličanju duš našega naroda, da pač tudi mi zdaj gremo po težki poti preganjanja in mučeništva, po kateri Jezus vodi svojo Cerkev, da je zdaj tudi naš narod pač izbran, da svoje število

mučencev pošlje v nebesa, kakor je pisano v Apokalipsi, da pomaga dopolniti od Boga določeno število mučencev, — a vse to gledati, sočutiti in sotrpeti je vendar strašno hudo.“ („Domovina v taborišču“, 21. 6. 1945.)

Pisec tega članka se spominja, kako se je škof Rožman nekoč v Kanadi, ko je pogovor nanesel na vračanje domobrancev, hudoval, skoraj razburjal, da nihče ni domobrancem svetoval, naj se razbežijo in po možnosti oblečejo civilno, ko je bilo že jasno, da jih Angleži vračajo Titu. Podlegli so psihozi, ki je nastala med njimi, da so šle nekatere skupine na angleške kamione kljub vednosti, češ kamor so šli drugi, gremo še mi. Ni več deloval razum, ker ni bilo nikogar, ki bi jih iz te psihoze prebudil.

MOLITEV

„Kako mi je dobro živeti s Teboj, Gospod! Kako mi je lahko verovati Vate! Kadar moj duh obnemore in več ne umeje, kadar najbolj bistrourni ljudje ne vidijo čez konca današnjega dne in ne vedo, kaj jim je storiti jutri, Ti, Ti edini, mi daješ jasno gotovost o Svojem bivanju in o skrbi, ki jo imaš, da se vsa vrata k dobremu ne zapro.

Ko sem dospel na vrh zemeljske slave, se s strmenjem oziram na prehojeno pot, ki je čisto sam nikoli ne bi odkril, na presenetljivo pot, ki me je skozi brezup privedla sem, odkoder sem mogel odsevat človeštvu odsvit Tvojih žarkov. In Ti mi boš še naprej pomagal, da jih bom odseval, kolikor bo treba. In ko bo meni potekel čas, boš Ti drugim naložil, da nadaljujejo to delo.“

Solženicin.

V preteklih časih so se narodi vojskovali, da bi se polastili bogastva svojih sosedov. Ali ni nova oblika vojskovanja, če vsiljujemo omejevalno politiko glede rasti prebivalstva narodom, da bi sebe zavarovali in da ne b. od nas zahtevali deleža pri svetovnih dobrinah?

Iz nagovora Pavla VI. udeležencem kongresa za prehrano

Izjava in poziv Narodnega odbora za Slovenijo ob 30-letnici ustanovitve

29. oktober je slovenski narodni praznik, ki ga Slovenci slavimo v spomin svojega narodnega osvobojenja izpod avstroogrške monarhije leta 1918 in v spomin prve slovenske narodne vlade, ki je bila tedaj ustanovljena. Ta dan pomeni v naši zgodovini zmago jugoslovanske ideje, v kateri so videli naši veliki vodniki tiste dobe rešitev obstoja in edino možnost svobodne rasti našega naroda. Avstroogrška monarhija je namreč brezobzirno zatirala rast slovenskega naroda in mu ni priznala narodne samobitnosti kljub njegovi tisočletni zgodovini.

Na ta narodni praznik 29. oktobra, leta 1944, to je pred 30 leti, smo v času druge svetovne vojne, nacistične okupacije Slovenije in komunistične revolucije predstavniki Slovenske ljudske stranke, Slovenske demokratske stranke in Socialistične stranke v popolni ilegali ustanovili v domovini Narodni odbor za Slovenijo. Navedene tri demokratične stranke so med obema svetovnima vojnama v Sloveniji predstavljale 90% Slovencev in je zato Narodni odbor za Slovenijo ob ustanovitvi izražal voljo in težnje velike večine Slovencev in jih izraža še danes, tako svobodnih Slovencev v svetu kakor tudi Slovencev v republiki Sloveniji v Jugoslaviji, kjer nimajo svobode, da bi uveljavljali svoje človeške pravice.

Narodni odbor za Slovenijo si je ob ustanovitvi postavil za cilj obnove svobodne demokratične federativne Jugoslavije, katere sestavni del naj bi bila *Narodna država Slovenija*.

Prvi slovenski parlament, ki ga je sklical Narodni odbor za Slovenijo, je 3. maja 1945, še pod nemško okupacijo, ko je zasedal v popolni tajnosti v Ljubljani, glavnem mestu Slovenije, proglasil ustanovitev Narodne države Slovenije v federativni demokratični Jugoslaviji.

Vse to smo storili v trdnem prepričanju, da bo zmaga zaveznikov omogočila uresničitev tega sklepa.

—o—

Ko ob 30-letnici ustanovitve Narodnega odbora za Slovenijo gledamo na preteklost, sedanost in prihodnost slovenskega naroda, vidimo to podobo:

Četudi smo Slovenci številčno majhen evropski narod, smo znali v svoji miselnosti ohraniti čut za demokracijo in načelo oblasti, ki izhaja iz ljudstva, kot dediščino iz tistih let, ko smo kot svoboden narod sredi fevdalne Evrope svoje kneze izbirali svobodno.

Pod germanskim pritiskom smo sicer izgubili svobodo, vendar smo se ohranili pri življenju in se z lastnimi močmi dvignili na raven visoko kulturnega naroda.

Po stoletnem boju za ponovno pridobitev politične svobode smo se ob koncu prve svetovne vojne kot svoboden narod prostovoljno odločili, da se povežemo s Hrvati in Srbi v skupno državo, ki naj brani naše meje in naš

rod pred močnejšimi sosedi, kateri se nočejo sprijazniti s tem, da naj bi doba imperializma v Evropi dokončno minila.

Novo ustanovljena država se je po prvi vojni imenovala Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, kar je že v imenu poudarilo samobitnost in enakopravnost narodov, ki so jo sestavljali. Toda država treh narodov je bila spremenjena v centralistično državo, preimenovana pozneje v Jugoslavijo, v kateri niso bili vsi narodi, med njimi slovenski, deležni takšne politične, kulturne in gospodarske svobode, kakor so pričakovali.

Zgodovinsko dejstvo pa je, da smo Slovenci v tej Jugoslaviji kljub težavam bili deležni velikega napredka v svojem narodnem razvoju na vseh področjih javnega življenja.

Toda čim bolj se je poudarjal državni centralizem na škodo narodnih avtonomij, tem bolj je slabela skupnost narodov Jugoslavije in druga svetovna vojna je pokazala, da je centralizem močno ranil korenine Jugoslavije, ki bi morale biti zasidrane le v svobodni volji narodov.

Po okupaciji Jugoslavije leta 1941 je bil med drugo svetovno vojno slovenski narod razdeljen med tri okupatorje: Nemce, Italijane in Madžare. Nemški nacisti in italijanski fašisti so ga obsodili na smrt.

Govorje je povečala neznatna komunistična partija Slovenije in Jugoslavije, ko je začela državljansko vojno pod okupacijo z namenom, da si nasilno prilasti oblast. To je bil namreč edini namen tako imenovanega „osvobodilnega boja“ komunistične partije.

V času revolucije je izvajala teror in fizično uničevala Slovence ter se posluževala tudi okupatorjev pri uničevanju demokratičnih in narodno zavednih Slovencev.

Dejstvo je tudi, da je komunistična partija še pred nemškim napadom na Jugoslavijo pozivala jugoslovanske vojake, naj odvržejo orožje in se ne borijo proti nacistični Nemčiji.

Slovenski narod pa se je takoj v začetku postavil na stran zahodnih demokracij, ker je pričakoval rešitev in svobodo samo od njih.

Trd je bil boj proti nacizmu, fašizmu in komunizmu in v desettisoče gredo slovenske žrtve v tej dobi.

Četudi se je druga svetovna vojna končala tako, kakor smo Slovenci želeli in pričakovali, to je s porazom nacistične Nemčije in fašistične Italije, nismo dosegli svojega cilja. Bili smo prevarani. Narodni odbor za Slovenijo se je potem, ko je proglašil Narodno državo Slovenijo v federativni demokratični Jugoslaviji, umaknil v emigracijo.

Jugoslovanska komunistična partija, ki je s pomočjo sovjetske vojske in proti volji narodov Jugoslavije prišla do oblasti, ni izpolnila dogovorov in upoštevala smernic, po katerih bi morale biti izpeljane v Jugoslaviji svobodne volitve, marveč je svoje nasprotnike pomorila ali vrgla v ječe in koncentracijska taborišča.

Komunistični vodniki nove Jugoslavije, nastale po drugi svetovni voj-

ni, so tako s svojim totalitarističnim in centralističnim ustrojem preprečili narodom dosego svobode. Sedaj to državo povezuje z nasiljem komunistična partija, namesto da bi jo družila volja svobodnih narodov. Jugoslavija je postala orodje komunistične partije, ki izvaja s svojim diktatorskim sistemom nasilje nad svobodo duha in je prav zato notranje šibka država. Ponavljajoče se napetosti zaradi teženj narodov po svobodi, so povečale notranja nasprotstva in Jugoslavijo vsaka večja kriza lahko pripelje na rob propada.

Komunistična vlada Jugoslavije tudi ne nudi slovenskim manjšinam v Avstriji in Italiji nobene učinkovite opore v težkem boju za njihove narodne in človeške pravice.

Slovinci odločno branimo načelo, da ima slovenski narod prav tako, kakor tudi drugi narodi Jugoslavije, pravico do lastne države, vendar odločno odklanjamo nasilno razbijanje Jugoslavije. Tako razbijanje bi povzročilo nepopravljivo škodo ne samo slovenskemu, ampak tudi drugim narodom Jugoslavije. Rešitev je le v vrnitvi k načelu suverenosti narodov, ki naj bodo v demokratičnih narodnih državah — katerih ena naj bo Slovenija — po načelu samoodločbe vključeni v svobodno povezavo.

—o—

Da bo slovenskemu narodu omogočeno živeti v svobodi, pozivamo vse Slovence, ki iskreno kakor mi želijo boljšo usodo našemu narodu in odklanjajo današnjo diktaturo v Jugoslaviji, da nas pri našem delu podpirajo in z vsemi močmi sodelujejo.

Cilji naših prizadevanj so jasni:

1. Hočemo, da se uresničijo načela suverenosti tako, da bo imel slovenski narod in vsi narodi Jugoslavije, prosti komunistične in vsake diktature, *neokrnjene vse pravice svobodnega odločanja o svoji usodi na političnem, gospodarskem in kulturnem področju*. V primeru svobodne odločitve za vstop v skupnost narodnih držav, naj bi imela osrednja oblast le tiste dolžnosti in pravice, katere bi ji narodne države prostovoljno, pogodbeno odstopile. Taka skupnost južnoslovanskih narodnih držav bi bila sprejemljiva za vse narode v njej in bi bila močna sila za ohranitev miru na tem delu Evrope.

2. Opozarjamo na grozečo nevarnost da bi Jugoslavija prišla pod sovjetsko oblast, kar poskušajo doseči posamezniki in skupine v Jugoslaviji in izven nje. Sovjetska oblast v Jugoslaviji ne bi bila usodna le za slovenski narod in za ostale narode Jugoslavije, ampak tudi nevarnost za svobodo in krščansko civilizacijo zahodnega sveta.

3. Če bi pa Slovencem in ostalim narodom Jugoslavije ne bilo omogočeno, da bi sami v svobodi odločali o svoji usodi in obstoju skupnosti ter bi kakršen koli zunanji poseg ali drugi dogodki, predvsem kot posledica diktature in centralizma, privedli do delitve Jugoslavije, bomo v tem usodnem trenutku Slovenci zastavili vse svoje sile, da sedanja *republika Slove-*

nija postane mednarodno priznana samostojna demokratična država. Ta naj razširi duhovne meje slovenstva tudi na vsa področja, ki so bila krivično in proti naši volji iztrgana iz matične skupnosti.

Zaradi svoje nezlomljive življenske sile, visoke kulturne ravni in tisočletne zahodne krščanske civilizacije ima slovenski narod po naravnem in mednarodnem pravu pravico, da v lastni državi neovirano uživa sadove svojega dela za duhovni in gospodarski napredek v družbi svobodnih narodov in držav.

O božiču jubilejnega leta 1974

STARE MILOŠ

predsednik Narodnega odbora za Slovenijo,

Dr. LUDOVIK PUŠ, tajnik NO

Dr. PETER URBANC, tajnik NO

Tine Debeljak

OB POZABLJENI 30-LETNICI SMRTI MARIJANA KREMŽARJA

(Nadaljevanje)

Ko nam je pripovedoval, da je danes dopoldne maševal in pridigal in da so Nemci bili blizu tam, smo mu rekle, da je to nevarno zanj, ker bi ga utegnil kdo izdati. On pa je zmajal z glavo, češ, da se tega ne boji. „Sem jim trdno zabičal, da je treba molčati, ker bodo sebe izdali, ne pa mene, kajti jaz bom Nemcem že ušel.“

Ko smo se ločili, smo se odpeljale vsaka na svojo stran, gospod pa se je odpeljal v Dob, kjer je bilo tisto noč zanj določeno prenočišče v hiši X. Tam je potem zvečer zbral in spovedal ljudi in jih drugo jutro med svojo mašo obhajal.

Ko smo se proti večeru vrnile domov v Mengeš, sem zvedela zelo razburljivo novico. Tisto nedeljo, medtem ko nas deklet ni bilo doma, so partizani poslali v Mengeš in okoliške vasi naročilo, da se morajo vsi fantje zgledati v „gošči“ in da se ponoči začne nastop proti Nemcem. Vsi smo se zavedali, kaj to pomeni in da bodo Nemci po svoje odgovorili. Partizani so se sklicevali na „angleške padalce“, ki so že pri njih. Tisto noč so res skoraj vsi fantje odšli in razdrli nekaj mostov ter podžigali nekaj brzojavnih drogov. Večina izmed njih se je potem vrnila domov, nekaj pa jih je ostalo pri partizanih — v gozdu. Zelo dobri fantje so bili, a so bili se-

veda hudo zoper Nemce in njihovo početje. Vse je bilo hudo razburjeno. Brž sem se spomnila: „Kaj bo zdaj z duhovnikom? Nemci bodo vsakega moškega legitimirali, delali preiskave itd. Kaj, če ga dobe. On pa niti ne sluti ne, kaj se pripravlja!“

Zato sem kljub pozni uri zasedla kolo in hitelo v oddaljeni Dob. Ko sem prišla v tisto hišo, kjer je tisto noč imel g. Kremžar prenočišče, so mi povedali, da je odšel po vasi. Počakala sem, da se je vrnil. Hitro mu povem, kako in kaj je pri nas, in da naj se pazi. Ta novica ga je prese-netila, vendar prav nič preplašila. Povedal je, da je pravkar v vaški go-stilni, kjer je kot nepoznan tujec sedel pri svoji pijači, poslušal ljudi. Ta-koj je zaslutil, da se nekaj dogaja, ker so ljudje z vso silo zabavljali zo-per Nemce. „Kako se neprevidni,“ je dejal, „zakaj, namesto mene bi lahko sedel kak nemški vohun, potem bi jim bilo gorje!“ Ker je bila že noč, se ni je ponudil da me po največji samoti pospremi proti domu. Med potjo sva dosti govorila. Glavno je, da je rekel, da bo zdaj moral biti bolj pre-viden, da pa se bo držal dogovorjenega načrta, ker ima pripravljene pona-rejene dokumente. Glede partizanov pa je rekel, da je tako početje zdaj nespametno, ker še ni čas za to. „V ozadju so prav gotovo komunisti!“

Drugi večer je prišel v Mengeš ter se ustavil pri nas. Kakor po na-vadi, je spovedoval in zgodaj zjutraj maševal, pridigal in obhajal. Vse svoje stvari je nosil s seboj v aktovki: roket, kozarec, ki mu je služil za kelih, itd. Ker je zelo nevarno zaradi Nemcev, ki so zdaj po prvem partizanskem nastopu začeli ljudi zapirati, smo mu odslej aktovko naprej v določene kraje vzele ženske, da je on prazen potoval. Iz Mengša je odšel naprej proti Ihanu in Dolu. Pozneje se je še večkrat vrnil v Mengeš in enkrat celo maševal v zavetišču. Imel je sestanek za dekleta KA. Osnovna misel je bila: skrb za otroke in verski pouk.

Ko so pozneje iz zavetišča izpustili Nemci g. Plevnika, ki je nato do-bil pravico maševati v vsaj 10 farah, se je g. Kremžar umaknil proti Kra-nju. Slišali smo praviti, da je bil celo v Trziču in Lomu (?), kjer je ma-ševal in prevideval bolnike, in da so mu Nemci bili vedno za petami, da ga pa nikoli niso mogli zasačiti. Potem je vse utihnilo o njem.

Največ je z njim sodeloval Pučkov Vinko iz Vira. Tega so kasneje partizani ubili. Živega so strmoglavili v prepad, potem ko so ga prej mučili.

Značilno za njegovo vnemo, kako mu je bilo vedno pri srcu le reše-vanje duš, je tole, kar mi je precej kasneje o njem pripovedoval moj so-rodnik X. Ta je nekoč prišel k nam in smo se menili o vsečem. Med dru-gim mi je povedal, da je njegov znanec naletel na silno pogumnega du-hovnika. Pravil mi je, da je nekoč vozil hlode. Ko tako stopa po cesti zraven svoje vprege, se pripelje za njim mlad kolesar. Vstric njega je skočil s kolesa, in ga ogovoril. Ko se nekaj časa pogovarjata o vsakdanjih rečeh, mu tuji kolesar zaupa, da je duhovnik. Potem sta se začela meniti o

duhovnih rečeh. „In nazadnje sem se mu na cesti spovedal in dobil odvezo.“ Tako nekako je zaključil moj sorodnik svoje pripovedovanje.

In ta kolesar je bil g. Marjan Kremžar.

Tako je pokojni oče Kremžar sam s svojo roko napisal pričevanje gđc. Pauli.

Gđc. *Frida Breznik* iz Lanusa (Bs. As.) je svojeročno napisala tole pričevanje:

„Prvič smo bili skupaj z g. M. Kremžarjem na Rovah. Tam je razložil, oz. smo se zmenili, kako bomo organizirali njegovo delovanje. Drugič smo se srečali na Krtini. Bili smo v cerkvi in potem v gostilni, pa smo bili precej moteni, da smo se le s težavo zmenili, kako bo za naprej. Bilo je nekaj fantov in nekaj deklet.

30. julija 1941 zvečer je prišel k nam spovedovat, zgodaj zjutraj je v naši hiši pridigal in maševal. Obvestili smo samo par najbolj zanesljivih članov KA... ker je bilo takrat zelo nevarno. Takrat je to ostalo tajnost. Naslednji dan je bil še pri nas. Dopoldne pa je prišlo nekaj članov iz sosednjih vasi in smo imele nekakšen sestanek. Dajal je navodila, kako ohraniti vero, zlasti pa je poudarjal, da je vesel, da živi v teh časih, ko bo Bog presejal oz. ločil pleve od pšenice, in da je bilo pri nas versko življenje na dnu, da pa se bo zdaj vzdignilo v teh težkih časih. Po kosilu je bil kratek čas prost. (Prišla sem slučajno v sobo in je molil sv. rožni venec!) Popolnoma vse trenutke je izrabil. Bil je izredno ponižen in tako prijazen in vesel, da je osvojil srce vsakega. Popoldne je prišlo tudi nekaj fantov k njemu. Še pred mrakom je odšel v spremstvu Pučkovega Vinka, ne vem ali v Dolsko ali v Dol.

Ponoči ni mogel nikamor, ker je bila policijska ura. Sploh je bil vsak korak zanj smrtno nevaren, ker Nemci v začetku niso nič spraševali, ampak so kar streljali.

Neko nedeljo smo imele same dekleta v Dobu skupno sv. mašo, pridigo in obhajilo. Tudi tokrat je ostalo vse skrito, ker smo silno pazile na dčhod in odhod.

Potem smo imele sv. mašo v Ihanu, ko smo mlatili pšenico. G. Kremžar je spal pri Navžarju. Takrat pa smo obvestili okrog sto ljudi. Spovedoval je še zvečer v cerkvi približno do polnoči. Zjutraj je spet začel okrog treh, ob štirih je bila že sv. maša in kratek nagovor, v katerem je poudarjal, da se je bati za slovensko mladino, ker imamo tako malo dobrih družin. Ker se je spovedovanje zavleklo do dne in je šlo nekaj žensk že ob dnevu iz cerkve, so jih opazili delavci, ki so prenavljali župnišče v otroški vrtec. In tako je že zjutraj prišlo komisarju na uho, vendar ni mogel kaj natančnejšega ugotoviti. In tako je moral g. Kremžar neprespan, in le po slabo zaužitem zajtrku bežati skoraj naravnost izpred nemške orožniške in komisarjeve sobe naravnost v Ljubljano.

Potem je prišel zadnjič med nas. Šli smo na Pšato v nedeljo — fant-

je in dekleta KA —, v hišo, kjer ga niso poznali, niso vedeli, kdo je duhovnik med nami, ker smo bili vsi dobre volje in si pravili še bolj okrogle. Tam smo zvedeli za nekaj bolnikov.

Od tam je šel v Petelinje, kjer je bil izdan. V Petelinju se je zbral precej ljudi. Že popoldan je moral kdo naznaniti, kajti takoj sta prišla dva nemška orožnika. G. Kremžar je bil še spodaj v sobi v družbi. Pred hišo je bilo polno koles. Ker so pa pravočasno opazili orožnike, je šla domača hčerka ven in speljala orožnike tja, kjer je bilo najlepše grozdje, čeprav je gledala proti durim. Med tem časom se je g. Kremžar skril na podstrežje in od tam opazoval orožnike. Bilo je še vedno nevarno. Tudi civili so prišli svariti.

Polcija je bila že obveščena ter je postavila straže, da bi ne mogel kako uiti. Imeli so tudi že njegov natančen opis. Tudi naš komisar se je pobahal v sosednji vasi, da imamo že tega ptička. Mislil pa je, da gre za kakšnega komunista.

Sredi popoldneva prijoka k meni neko dekle iz Pžate in prosi, naj grem za njo, ker je zadnji čas zanj, ker vedo, kje je. Takoj sva odhiteli s kolesi proti Petelinjem. Ker sva tako hitro vozili, so ljudje mislili, da se dobi sladkor na karte, pa so se vsuli za nama. Komaj sva se jih odkrižali, češ, da greva na pokopališče. Tam sva se jim skrili. Tako sva prišli v Petelinje še, ko je g. Kremžar že srečno ušel skozi straže. Bil je že mrak, in on — našemljen v starcm očetovem klobuku — se je sam sebi smejal. Šel je naravnost v Stražišče. Drugi dan sem ga še zadnjič videla, ko sem nesla za njim dežni plašč. Bil je silno dobre volje in je zbijal šale.“

Še ena priča iz tega časa dopolnjuje gornja poročila, namreč ga. Ana Rode, sestra pokojnega dr. Antona Breznika iz Ihana. Takole je napisala:

„Nemci so nam pobrali na Gorenjskem vse duhovnike, ostali so samo trije: v Moravčah g. Hafner, v Mengšu g. Plevnik in neki pater v Kamniku. Ti so smeli maševati doma, a brez pridige. Bili smo obupani in spraševali smo se, kako bo šlo to naprej. Ljudje so umirali brez sv. zakramentov, mrliče je pokopaval cerkovnik sam: zmolil je par očenašev, pokropil z blagoslovljeno vodo in pogrebeli so se razšli. Pri vsakem pogrebu je bil namreč župan, ki so ga nastavili Nemci. Cerkovnik je hranil blagoslovljeno vodo, katero je blagoslovil še ihanski župnik g. Šmit, ki je že 8. maja pobegnil v Ljubljano. Mešal jo je z navadno vodo, da jo je imel tudi za pogrebe itd. Krsti in spovedi so prenehali, nekateri so hodili v Moravče, tri ure hoda, ker tam je imel od Nemcev dovoljenje samo g. Hafner. Imeli smo tudi zvezo z avtomobili z Ljubljano, odkoder smo dobivali tudi vsa poročila in včasih še časopis. Povedala nam je obveščevalka, da bo prišel gospod iz Ljubljane, ki bo maševal in spovedoval. O tem smo obvestili samo zanesljive ljudi.

Bilo je 9. oktobra 1941. Ob 8 zvečer je prišel s kolesom z Gorenjskega

g. Marjan Kremžar. Spremljal ga je od vasi do vasi zanesljiv človek. K nam ga je spremil Pučkov Vinko iz Vira, tisti, ki so ga partizani l. 1943 ustrelili. Bilo je precej mrzlo, napravljen je bil pa v lahki obleki. Od nas je šel v cerkev in tam je spovedoval do pol dvanajstih. Bilo je zelo težko priti k nam, kajti nasproti naše hiše smo imeli nemške orožnike. Spal je pri nas. Zelo mi je bilo hudo, ker mu nisem mogla napraviti gorke večerje ker sem se bala zakuriti zaradi dima. Zeblo ga je, imel pa je le hladno večerjo: šunko, solato in mrzlo kavo. Posteljo je imel dobro in toplo odejo. Zjutraj ob 4 je bila sv. maša. Bilo je veliko ljudi. Bilo je še temno. Ob pol 6 je dobil zajtrk, toplo kavo, in je odšel v spremstvu Vinka Pučka v Dol, kjer je tudi maševal in spovedoval. Ob 6 zjutraj pa že pride k nam župan, ki je stanoval v Domžalah, in vprašal, če smo res imeli sv. mašo ponoči. Rekla sem mu, da sem jaz bila v postelji; zaradi mene so jo imeli lahko. (V rešnici je bilo tako, kajti drugi so šli v cerkev). Tudi bi rad vedel, kje je oni spal. (Jaz nič ne vem.) Bilo je tedaj zelo strogo prepovedano jemač tujca na prenočišče. On spet vpraša, zakaj smo imeli tako pozno luč, kakor so povedali orožniki. Povedala sem da zato, ker je krava teletila. „Pojdite pogledat v štal“, sem dejala. „Imamo telička.“ Še to je vprašal, kje je oni dobil ključ od cerkve. (Jaz nič ne vem). Potem pa je šel k cerkovniku. Cerkovnika prav tako vpraša, če so res imeli ponoči sv. mašo v cerkvi, kakor mu je prišla na dom povedat neka oseba. On mu odgovori: „Jaz nič ne vem, nisem bil nikjer.“ Župan vpraša, kje je dobil ključ, in cerkovnik pravi, da ni imel cerkvenega ključa doma pri sebi. Ne vem, če nama je župan vse verjel, res pa je, da je bilo potem vse tiho in mirno pri nas. Toda takoj za tem je bilo veliko pozvedovanje za neznancem po vsej Gorenjski. Kje je hodil, kje maševal in kdo je bil. Zvedeli smo pa iz Dola, da je še maševal, potem pa se hitro umaknil.“

Neka druga roka je dodala tale pripis:

„Ta župan je za sv. mašo zvedel od ljudi iz neke hiše, ki niso bili povabljeni k sv. maši. Tem je povedala neka ženska, ki se je od maše grede oglasila pri njih in se seveda pohvalila, da je bila to jutro že pri sv. maši. Gospodar pa je šel takoj k cesti čakati župana, ki se je vsako jutro vozil mimo v občinsko pisarno.“

G. Peter Markež pa sporoča očetu Kremžarju 2. 5. 1950, da je „slišal, da je bil g. Kremžar nekaj dni pred katastrofo v Dražgošah in da je bila večina pobitih teden dni prej pri spovedi in sv. obhajilu.“

Takšno je bilo „dejanje apostola“ Marjana Kremžarja prvo polletje okupacije na Gorenjskem. Kakor je videti že iz teh poročil, ilegalno pastirovanje koncem leta 1941 tam ni bilo več mogoče.

Takrat pa se je odprlo trnovskemu kaplanu Kremžarju novo področje delovanja: duhovno pastirski obiski k slovenskim prisilnim izseljencem v Srbiji.

(Bo še)

Vesela novica!

Tam, pod mogočnim Triglavom, na Brezjah, gleda Marija Pomagaj pred seboj trume vernih, ki prihajajo k Njej v zaupanju za najrazličnejše milosti. Mnoge teh potolaži s svojim milostnim pogledom.

Med množico — na Veliki šmaren 1974 — je bilo pred Njenim slovenskim božjim prestolom tudi okoli 60 — 80 obiskovalcev iz Argentine. To, pa vesela novica ni; prej žalostna, ki spreminja vsebino, ki naj bi jo naslov nakazal.

Vem, da je Marija tudi te obiskovalce objela s svojim pogledom — toda — je bil to pogled milosti ali le pomilovanja?!

Se spominjaš, ko si isto mater usmiljenja obiskal med vojno v lju-bljanski stolnici?! Prosil si Jo, naj ti v grozotah vojne in revolucije ohrani življenje; pa si se v begunstvu zavedel, da si bil takrat uslišan? — Kako čudovito so pota božje Previdnosti, ki nas je vsakega na svoj način rešila žrtve bratomornega boja!

Sem proti obiskom domovine, ker leta 1945. je bila med nami dokončno potegnjena ločnica, ki nas je razdelila v komuniste in protikomuniste, v partijske morivce in demokrate. Dokončna ločitev obeh je bila zapečatena na Vetrinjskem polju. Krvi, preko 20.000 poklanih sobratov, ne more izbrisati ne dovoljenje za obisk in ne obisk sam.

Ne dovoljenje za obisk, ne obisk, nista korak za narodno spravo.

NARODNA SPRAVA JE SAMO: SVOBODNE VOLITVE, (nikakor pod kontrolo vladajočega komunističnega režima).

Sem proti obiskom domovine — a nikogar, ki jo obišče, ne vprašam zakaj?, ker vzrok je lahko tako velik, da bi pred mojim absolutnim odklonilnim stališčem moral umolkni.

— — —
Molčim, ker si šel obiskat svojo bolno mater, ki si je želela v življenju še enkrat videti te. Šel si — in mama je lažje umrla — tako praviš ti! Pa si pomislil: ali ni morda zato, prav zato — prej?! Pameten si, a tvoja mati tudi; oba poznata naravni zakon: starejši navadno umirajo pred mlajšimi! Ko si se poslavljaj, je tvoja mati občutila vso težo tega naravnega zakona: novega snidenja s teboj ne bo več doživela: njene življenske sile so izčrpane in ponovno slovo od ljubega sina je zanj preveč. Trda leta vojne je preživljala v skrbi zate; po vojni mesece, morda leta negotovosti, ker ni vedela za tebe, potem nepopisna sreča ob novici: samo, da si živ. Takšna novica je za vsako mater največja sreča! Nato je plavala v morju ločitve, a ni omagala, ker jo je osvetljevalo tvoje življenje v svobodi, — ne v ječi, ne na prisilnem delu in ne v prvi komunistični trobentaški krilatici, ko se je bratomorstvo odkrivalo: Domobranci so na prisilnem delu v Sibiriji! V 30-tih letih se je na ločitev navadila, a je vzdržala, ker bolečino ločitve ji je milila slovenska Patrona, ki si jo ti obiskal letos na Veliki šmaren.

Ob zadnjem slovesu je vedela, da te ne bo videla več! Navadila se je da v trpljenju, svojega trpljenja ni delila nikomur.

Ko si šel na obisk, si pomislil na materino bolečino! Misli si najprej le nase, kako srečen boš ob materi (gotovo tudi ona ob tebi).

Vsak večer si pozno legel k počitku. Gotovo! Veliko sta si imela povedati! Mati s teboj... in naslednje jutro, ko si vstajal, si videl vso srečo matere... le, da te je spet videla, da si spet ob njej. Nisi pa videl, da je bil ta materin nasmeh le zavesa, s katero je pokrila ponovno trpkost nepre-spance noči, ker je prisluškovala vsakemu šumu noči in zatrepetala v strahu, če ta šum ni morda korak milice, ki je prišla po tebe.

Ob slovesu se ti je orosilo oko — vem — nisi pa videl široko odprte rane materinega srca, ki je vzdihovalo: sin moj, zakaj me zapuščaš, ko sem

vendar toliko trpela in molila, da bi čas naju spet združil in za ločitev bi pozabila izraz...

Solze ti je sušila zavest, da je bila mati srečna, ker te je videla zdravega in ker ti gre dobro; solze ti je sušila ihta in zavist znancev, ker ti gre boljše kot njim, in solze ti je posušila misel, kako se boš postavil pred rojaki v novi domovini, ker si spet videl lepoto domovine — in vsako sled solza ti je izbrisala skrb, da se le ne bi kdaj zvedelo, kako različno si govoril doma, drugače, kot pa si delal, mislil in govoril med rojaki, s katerimi si delil 30-letno pot protikomunistične emigracije, ki je protest in sramoten pečat ter zato trn v peti vladajočemu režimu doma! Na vse to si se s svojim obiskom požvižgal!

— — — — —

Z obiskom si dokazal, da življenjske hrbtenice nimaš in to je zate sramota, za nas pa žalost, ki že dosega svoj zenit!

Ti obiskovalec, bodi bivši domobranec ali domobranski častnik, bodi član te ali one politične stranke ali linije, član KA ali Stražc, bodi ti izobraženec ali ti — oj žalost! — slovenski duhovnik, dejstvo je, da se sami izločate iz naše demokratične skupnosti, t. j. protikomunistične emigracije. Le iz obzirnosti se vas ne izogiblremo.

Težko je danes ostati trden v nezmotljivem prepričanju, da je komunizem zmota, zato z njim kompromisa ni! Še Vatikan s svojo zunanjo politiko maje vero, pa čeprav oznanja, da je komunizem brezbožen. Toda, kdor razlikuje politiko od vere, vé, kje je meja!

In nazadnje: Vam, nasledniki tistih „strelcev“, ki so morali proti svoji volji zapustiti naša lovišča, povem veselo novico, da se protikomunistična emigracija že organizira.

Sramote naše politične emigracije: ločitev Gallusa, Borcev, SKA, bodo ostale le sence proti našemu novemu koraku, ki je že v poletu: Jasnost, edinost, ljubezen, odločnost, kot nekoč in...

Če bodo obiskovalci domovine sami spoznali, kje je njih mesto, potem bo za našo protikomunistično emigracijo to najbolj „vesela novica“!

Vam mladina: Spoznavajte domovino spočetnikov vaših dni!!

is.

Karel Mauser

Prošnja

Čakam na večer,
ko bom čisto sam.
Zadnja ura bo stala na vratih,
v njenih rokah milost in odpušcanje.
V zarjo, ki me zalije,
ko se odpró vrata,
bom omočil palec za zadnji križ.

Ne pokrijte mi oči s kovanci,
pokrijte mi jih s telohi.

Slovensko Porabje

Redkokdaj se v slovenskih publikacijah — tako v domovini kot v zdomstvu — omenjajo Slovenci, ki živijo v Porabju na Madžarskem. In vendar so tudi oni del slovenskega naroda. Vsi Slovenci bi morali imeti vedno pred očmi vse ude slovenskega naroda, pa naj živijo na strnjem slovenskem ozemlju ali v svetu.

Nekaj zgodovinskih podatkov

Prostor med Muro in Rabo so Slovenci naselili v drugi polovici 6. stoletja. Po uničenju obrske države so bili ti Slovenci vključeni v frankovsko državo. Tedaj je pričela solnograška nadškofija širiti krščanstvo tudi med porabske Slovence. Knez Kocelj se je otresel odvisnosti od Nemcev, toda ta slovenska neodvisna kneževina ni trajala dolgo. Okoli leta 1092 so prišli porabski Slovenci pod stalno nadoblast Madžarov, in v cerkvenem pogledu pod madžarsko škofijo Győr. Za časa Marije Terezije l. 1777 so prišli pod škofijo Sombotelj na Madžarskem in pod to spadajo še danes.

Slovenci v Prekmurju (ali Slovenski Krajini) so bili vedno povezani s Slovenci v Porabju. Lahko se reče, da so tvorili z njimi neko celoto. Še danes govorijo isto narečje slovenskega jezika, imajo iste navade in običaje, iste molitve. Razlikovanje se je začelo leta 1919, ko je Prekmurje prišlo pod Jugoslavijo.

Jezik porabskih Slovencev

Porabski Slovenci so vedno smatrali Prekmurje za nekako svoje kulturno in narodno središče. Od tam so dobivali časopise in knjige, ki jih je izdajal župnik Klekl. Zato je narečje porabskih in prekmurskih Slovencev isto z malenkostmi lokalizmi. V tem narečju je najti še ostanke staroslovenskega jezika. Polja, travniki, gozdovi, hribi in potoki imajo že tisoč let slovenska imena in mnogo teh imen so pozneje privzeli Madžari. Naj navedemo nekaj takih starih slovenskih imen: Breznov breg, Krčevje, Pogorišče, Lipje, Sevče, Na kopanja, Komlavje, Podrastek, Stavljenica. Najpogostejša rodbinska imena so: Bukovec, Martinjek, Polanšček, Žalik, Ivanec, Smej, Sabotin, Gašparič in dr. Značilne so naslednje besede iz porabskega besednega zaklada: zránkoma (zarana ali zgodaj zjutraj), brzonovec (bezeg), deževnik (dežnik), dober zrának (dobro jutro), gróubišče (pokopališče).

Verska pripadnost

Porabski Slovenci so vsi katoliške vere, dočim je del prekmurskih Slovencev na Goričkem protestantske vere. Katoliško vero med porabskimi Slovenci je ohranil zlasti cistercijski samostan v mestu

Monoštru, kateremu so bili skoraj vsi porabski slovenski kmetje podložni. Porabski Slovenci molijo v prekmurskem narečju in ponekod je še maša v prekmurskem narečju (v Zgornjem Seniku in v Štefanovcih). Slovenske molitve v cerkvi so se seveda ohranile samo tam, kjer so bili ali so še slovenski duhovniki. Njihova zasluga je tudi, da so ohranili ljudje v Porabju svojo slovensko narodno priadnost kljub vsemu madžarskemu zapostavljanju slovenskega jezika.

Koliko je Slovencev v Porabju?

O številu Slovencev v Porabju obstajata dve statistiki, ki pa sta zelo nepopolni. Prva statistika je iz leta 1921 in so jo napravile madžarske oblasti, ki Slovincem niso bile naklonjene. Po tej statistiki je bilo v 12 porabskih vaseh 4.815 Slovencev, 2.524 Madžarov in 1.186 Nemcev. Manjkajo pa v tej statistiki še nekatere druge vasi, kjer so tudi živeli Slovenci. Naj navedemo nekatere vasi z močno slovensko večino: Dolnji in Gornji Senik (1.734 Slovencev, 24 Madžarov in 304 Nemcev), Štefanovci (501 Slovencev, 34 Madžarov in 1 Nemec). Slovenska ves (973 Slovencev, 24 Madžarov, 16 Nemcev), Sakalovci (543 Slovencev, 11 Madžarov in 9 Nemcev).

Po drugi madžarski statistiki iz leta 1972 se je slika le malo spremenila, tako da je bilo v 8 krajih še vedno 4.577 Slovencev od 9.674 prebivalcev. Poglejmo naslednje številke: Dolnji in Gornji Senik 1760 Slovencev (torej več kot leta 1921). Štefanovci 650 Slovencev (tudi več kot leta 1921), Slovenska ves 600 Slovencev, Sakalovci 532 Slovencev. Ker tudi po tej statistiki niso bili prešteti vsi Slovenci v Porabju, moremo domnevati, da je danes porabskih Slovencev okoli 8.000.

Treba je priznati, da tistega madžarskega šovinizma, kot je bil včasih ni več, da se v slovenskih krajih obvezno poučuje po nekaj ur na teden slovenščina. Težava pa je v tem, da so nekateri učitelji komaj zmožni poučevati slovenski jezik, ker ga ne obvladajo. Tudi danes, kakor že stoletja, ohranjajo slovenski jezik in slovensko narodno zavest slovenski duhovniki. Z njimi stoji in pade slovenska narodna zavest porabskih Slovencev.

Velika nevarnost za narodno zavest je izseljevanje iz domačih krajev. Mladi svet ne dobi zaposlitve v domačih vaseh, pa se seli v večje kraje, zlasti v Monošter in tudi v druge kraje na Madžarskem. Tam pa seveda obstaja nevarnost da se narodno izgubijo.

Slovenci v radgonski okolici

V skupino severnih Slovencev spadajo poleg prekmurskih in porabskih Slovencev tudi Slovenci v radgonski okolici. Razlika med temi je le ta, da so Slovenci v radgonski okolici živeli vedno pod

Avstrijo in spadali v sekovsko-graško škofijo, kar je seveda vplivalo tudi na življenje teh Slovencev.

Avstrijska uradna statistika iz leta 1910, ki Slovincem ni bila naklonjena, je naštela v slovenskih vaseh radgonske okolice 411 Slovencev, 1.665 ogrskih Slovencev in 3.170 Nemcev. Da bi ne bilo preveč Slovencev, so jih ločili med Slovence in ogrske Slovence (po kakšnem kriteriju, ni znano).

Sm R

Zavreči je treba občutek majhnosti!

Lani smo Slovenci obhajali stopetindvajsetletnico smrti slovenskega genija — pesnika dr. Franceta Prešerna. Ni naš list poklican da piše o Prešernovi pesniški veličini. Pač pa hočemo poudariti, da ni imel Prešeren nikdar manjvrednostnega kompleksa zaradi pripadnosti k slovenskemu narodu. V tem naj bi bil Prešeren vzor vsem tistim, ki bi radi majhnost slovenskega sveta zamenjali za velikost drugih večjih narodov. Ni jih malo med nami, ki jim je kar nerodno, da so člani majhnega slovenskega naroda. Da, nerodno jim je, nekatere je celo sram in ne vedo, kako bi to sramoto skrili. Biti Anglež, Amerikanec, to je nekaj. Tudi biti Španec ali Nemec je neprimerno boljše kot pa biti Slovenec, ki ga svet ne pozna in je celo težko povedati, kje je ta slovenska domovina.

Prešeren pa je bil že tedaj, ko smo takorekoč šele postajali narod in ko nismo imeli kaj posebnega in velikega pokazati npr. v literaturi, navdušen Slovenec, ki je ljubil slovensko domovino, slovenske kraje in domače ljudi.

V času Prešernovega življenja se je pojavil ilirizem, ki ga je širil Stanko Vraz in hotel zanj pridobiti tudi Prešerna. Ilirizem je bilo gibanje, ki je hotelo ustvariti skupni jezik za južne Slované. Rodil se je iz manjvrednostnega kompleksa Stanka Vraza in nekaterih njegovih prijateljev, ki bi radi proti velikemu nemškemu narodu postavili velik južnoslovanski narod. Prešeren je to idejo odklonil ne samo zato, ker se mu je zdela nenaravna in nemogoča, ampak tudi zato, ker je bil popolnoma zadovoljen in srečen, da je ud malega slovenskega naroda. Rajši je imel svoj jezik, čeprav bo v njem bralo manj ljudi njegove pesmi, kot pa da bi žrtvoval svoj jezik in svojo narodnost na račun veličine.

Prešeren je dobro obvladal nemščino, saj je srednješolske in vseučiliške študije dovršil na nemških šolah. Tu in tam je kako pesem

spesnil tudi v nemščini. Toda niti na misel mu ni prišlo, da bi postal nemški pesnik. Svojo veliko pesniško sposobnost je pokazal in izrazil v slovenski pesmi. Dokazal je, da se dajo tudi najgloblja čustva izraziti v slovenskem jeziku in da ni slovenski jezik nič manj lep in bogat in nič manj blagoglasen kot so drugi jeziki.

Slovenstvo je danes ogroženo z vseh strani. V zamejstvu ga tlačijo veliki narodi in mu ne puste razmaha. Saj vemo, kaj se dogaja na Primorskem, v Beneški Sloveniji in na Koroškem. Pritisk je strašen in marsikdo omahne pod tem nasiljem. V zdomstvu živimo v svobodi, nihče nas ne sili k narodnemu odpadu. In vendar nas polagoma vsrkavajo tuji narodi, nas potujčujejo brez nasilja in z našim pristankom, ker se nas je lotil manjvrednostni kompleks, ker občudujemo veličine in bi bili tudi mi radi del teh veličin.

V posebno veliki nevarnosti je naša mladina. Zlasti njej je treba prikazati moralno veličino izrednega pesnika pa tudi silno velikega narodnjaka Prešerna. Majhnost ni ovira za velika dejanja in napredek, pač pa more občutek majhnosti zavreti in ohromiti človeški in narodni polet in razmah.

Iskreno čestitamo!

Tako je in nič drugače! Vsi protikomunistični borci, ki so leta 1945 morali zaradi slepote zapadnih zaveznikov zapustiti domovino, so danes 30 let starejši. To je doba ene ali celo več kot ene generacije. Sinovi in hčere teh borcev so večinoma že vsi poročeni in imajo svoje otroke. Mnogi borci so že dedje, nekateri tudi že pradedje in njihovo delo je tudi ohranjati slovenski in protikomunistični duh v mladih slovenskih generacijah.

Danes želimo čestitati k življenjskemu jubileju tistih naših zavednih in zvestih članov, ki bodo obhajali svoje jubileje v prvi polovici letošnjega leta. Ti so:

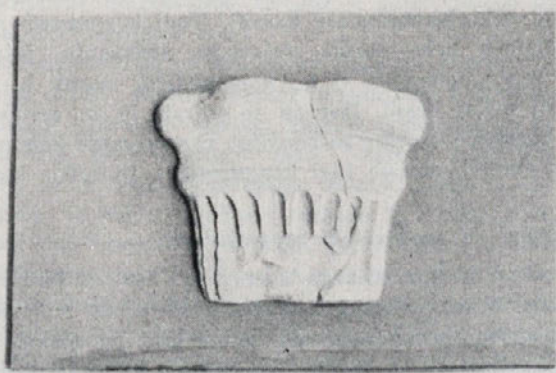
V *Buenos Airesu*: 75-letnik: soborec *Jože Črnak*, rojen 21. marca 1900; 50-letnika: soborec *Valentin Urbančič*, starešina DSPB v Argentini, rojen 26. februarja 1925, in soborec *Aleksander Pirc*, rojen 31. marca 1925.

V *Gilbertu, Minnesota* pa bo obhajal svojo 60-letnico soborec *Pavel Bajda*, rojen 6. marca 1915.

Morda je med našimi člani še kdo, ki bo v tem času obhajal svoj življenjski jubilej, pa nam žal niso znani njegovi rojstni podatki in ga zato nismo vključili v gornji seznam.

Vsem imenovanim in pa tudi neznanim jubilentom želimo, da bi jih dobri Bog ohranil še dolgo krepke in zdrave in načelno trdne!

Slika na desni: Grbi slovenskih krajev v veži pred cerkvijo Marije Pomagaj v Buenos Airesu (s. delo arh. Jureta Vombergarja).

Komunistična morala

Ob tem naslovu se bo morda komu pojavilo vprašanje, češ ali je pri komunizmu sploh mogoče govoriti o kakšni morali. Komunizem nam je navadno predstavljen kot sistem, ki ne v teoriji ne v praksi ne pozna nylene morale. Na to je treba odgovoriti takole: Če pojmujemo moralo v religioznem, zlasti še v krščanskem smislu, namreč kot vsoto absolutno veljavnih in obveznih norm človeškega življenja, katerih zadnja sankcija je vsepravični Bog, potem seveda ne moremo govoriti o morali v komunizmu. Takšne morale komunizem ne prizna in je priznati ne more, ker taji Boga in torej vse, kar bi imelo v Bogu svoj izvor in utemeljitev, dosledno tudi teistično moralo. Če pa nam morala pomeni le vsoto obveznih norm, katerih obveznost pa temelji na čem drugem, kot na božji avtoriteti, potem moremo govoriti tudi o neki komunistični morali. Tudi komunizem namreč nalaga svojim pripadnikom neke norme obveznega ponašanja, četudi seveda te obveznosti ne more utemeljiti. O tej komunistični morali bi na tem mestu rad spregovoril nekaj besed. Ker pa je morala le en sestavni del celotne komunistične filozofije, moram za pravilno razumevanje komunistične morale podati vsaj v glavnih obrisih tudi komunistično filozofijo kot takšno.

1. Dialektični in zgodovinski materializem.

Osnovo vsega komunističnega svetovnega nazora tvori takoimenovani dialektični materializem, filozofski nauk, obstoječ iz materializma in dialektike. Materializem je nauk, ki uči, da je svet po svojem bistvu snoven, da v njem torej ni mesta za kakšno samostojno duhovno stvarnost. Logično torej taji tudi Boga kot absolutnega duha in tudi duhovnost človekove duše. Snovni svet je edina izven človeške zavesti obstoječa stvarnost. Ker ne prizna Stvarnika, mora učiti, da je svet večni, torej brez začetka in konca, neskončen ter tudi v celoti spoznat. Absolutnih skrivnosti v svetu ni.

Dialektika pa obstoji bistveno iz naslednjih zakonov: Vse na svetu je v nujnem medsebojnem odnosu (vse vpliva na vse); vse se neprestano in nujno spreminja in razvija in sicer ne enakomerno, temveč po takoimenovanih „kolikostnih“ skokih; gonilne sile tega razvoja so nasprotja v bistvu bitij samih; razvoj gre vedno navzgor, od manj popolnega do bolj popolnega. Predvsem važen zakon dialektike je zakon o velikostnih skokih, po katerih se vrši napredek v svetu, torej ne le v grobo snovnem svetu, temveč tudi na socialnem in političnem polju, kjer se ti skoki iz nižje na višjo stopnjo vršijo v obliki revolucije, ki uniči staro, da ustvari novo, popolnejšo obliko človeške družbe.

Zgodovinski materializem je v glavnem proizvod Marxovega duha. Obstoji zlasti v trojnem nauku: v nauku o prednosti snovne eksistence

pred zavestjo; v teoriji o razvoju družbe ter v nauku o razredih. Prvo načelo torej uči, da ima prednost v družbi snovna eksistenca, snovni pogoji življenja, z drugo besedo, da je način, kako si ljudje ustvarjajo svojo snovno eksistenco (produkcijske sile: orodje, izkušnje v produkciji), prvo. Od teh produkcijskih sil zavise direktno proizvodjalne razmere, ki so temelj vsakokratne družbe. In šele na tem temelju se potem gradi takoiimenovana nadzgradba (superstruktura), ki obstoji v celotnem političnem in pravnem sistemu ter socialni zavesti, ki se izraža v religiji, morali, filozofiji, umetnosti in drugem. Vsa ta ideološka superstruktura je pa le odsev vsakokratnih gospodarskih razmer, vendar pa tudi ona vpliva na potek gospodarskih razmer.

Drugo načelo zgodovinskega materializma uči, da gre razvoj človeške družbe nujno skozi pet razvojnih dob, od prvotne skupnosti, v kateri je bilo vsem vse skupno, vključno proizvodjalna sredstva in ki zato ni poznala družbenih razredov, preko suženjstva, fevdalizma in kapitalizma do končnega stanja — socialistične brezrazredne družbe, v kateri ne bo nobene zasebne lastnine proizvodjalnih sredstev več.

Tretja, razredna teorija pa uči, da so obstajali razredi v družbi v vseh razvojnih stadijih družbe, razen v prvem in zadnjem. Vse ostale zgodovinske dobe pa so poznale razredne razlike, katerih odnos pa je bil vedno isti: razred gospodarskih izkoriščevalcev proti razredu izkoriščanih. Razreda sta si med seboj nujno tuja in sovražna, kar se javlja v razrednem boju, ki divja med njima. Ta ločitev družbe v razrede, ki končno temelji na zasebni lastnini, je kriva tudi vsega zla na svetu kot revščine, zločinstva, prostitucije, pa tudi državnega nasilja. Temu stanju bo napravljen konec šele, ko bo komunistična revolucija dala oblast v roke proletariatu. Tedaj bo odpravljeno privatno imetje in z njim tudi razredna ločitev, hkrati z njima pa tudi vse drugo zlo na svetu. Človeštvo bo začelo živeti srečno življenje, kjer bo vsakdo delal po svojih močeh in prejemal po svojih potrebah.

Različne ideologije so le odsev vsakokratnih gospodarskih razmer in obenem tudi orožje, ki se ga vsakokratni družbeni sistem poslužuje za doseg svojih ciljev. Ideologija je torej vedno podrejena in v službi interesov posameznega razreda in odgovarja potrebam in zahtevam določenega razreda. Zato ideologija tudi ne sme biti nikdar objektivna in nepolitična. Nasprotno biti mora v službi partije. Vsak razred ima zatorej svojo filozofijo, svojo moralo, svojo umetnost in svojo religijo — kar vse so le koristna sredstva v vsakokratnem razrednem boju. V skladu s tem pojmovanjem ideologije se ne smemo čuditi, če komunistične partije po deželah, kjer so na oblasti, zahtevajo, da celotna človekova dejavnost, tako snovna kot duhovna, služi ciljem partije. Zatorej je nesmiselno pričakovati načelno svobodo v teh človekovih dejstvih. Največ, kar se sme pričakovati, je začasno taktično popuščanje na teh poljih, ki pa bo nujno prenehalo, ko se bo komunizem počutil zadosti močnega, da dosledno izvede svojo „kulturno“ politiko.

Religija ima neko posebno mesto v tem razvoju družbe, v kolikor more namreč obstajati le v večrazredni družbi. Vsakokratni razred gospodarskih izkoriščevalcev potrebuje namreč po Leninu dva uradnika, biriča, ki kaznuje revolucionarje in duhovnika, ki revolucijo odsvetuje in za to obljublja nebesa. Ko bo pa enkrat razredni boj prenehal, bo religija zgubila svoj smisel. Proletariat sam nima nobene religije, zato je tudi v komunistični družbi ne bo več.

2. *Politični nauk.*

Glavne politične teorije komunizma so: nauk o komunistični partiji, teorija o revoluciji, teorija o državi, nauk o diktaturi proletariata in teorija o imperializmu. Povejmo o vsaki od teh teorij nekaj besed.

Komunistična partija je po nauku komunizma „avantgarda“, edini „zavestni vrhunec“ proletariata. Samo partija ima pravo, polno „zavest“, ve, kaj je prav in kaj ne, kaj je treba storiti in kaj ne. Proletarci kot posamezniki in kot masa te zavesti nimajo, zato se partija ne sme nikdar dati voditi od volje množic, temveč mora sama množici vtisniti svojo voljo, ker je le volja partije „pristna volja nezavednega“ proletariata. Partija je elitna organizacija, ki obstoji iz poklicnih revolucionarjev. Člani partije morajo zato z železno disciplino partijo ubogati. Podlaga tej zahtevi po slepi pokorščini je prepričanje komunista, da je partija nezmotljiva, ker je v njej vtelesen smisel zgodovine in da edino partija more uresničiti upanje človeštva na dokončno blagostanje in srečo v brezrazredni družbi.

Partija skuša izvesti zahteve komunističnega programa, za kar je v prvi vrsti potrebna revolucija. In sicer sta v večini dežel potrebni dve revoluciji. Prva se imenuje „narodno-demokratska“ (zaradi posebnih zgodovinskih okoliščin pa tudi, kot pri nas, narodno-osvobodilna), ki jo izvršijo malomeščani skupaj s kmeti in proletariatom proti fevdalizmu oz. kapitalizmu. Druga pa je „socialistična“ revolucija, s katero se stre moč malomeščanstva. Čeprav ni po bistvu nujno, bosta vendar redno obe revoluciji nasilni in krvavi, ker se bo sovražnik proletariata redno branil. Cilj druge revolucije je torej ta, da prevzame oblast v državi komunistična partija, ki potem obravnava z morebitnimi preostanki malomeščanstva, če ni tega korenito izvršila že revolucija sama.

Po komunističnem nauku je država orodje „najprej v rokah kapitalizma in malomeščanstva za izžemanje proletariata, potem pa v rokah komunistične partije za uničenje sovražnikov proletariata. Močna država je potrebna tudi zato, ker partija pospešuje gospodarski razvoj predvsem s političnimi sredstvi. Po revoluciji država torej ne preneha, temveč se rjena moč še poveča, ker je le z njeno pomočjo možno iztrebiti zadnje kapitalistične preostanke, obenem pa ustvariti veliko komunistično gospodarsko moč. Šele ko bo komunizem dosegel svoj dokončni stadij, namreč povsem zadovoljivo gospodarsko stanje in pa v resnici brezrazredno družbo, bo država z vsem svojim aparatom mogla prenehati.

Oblast v državi se vrši v obliki „diktature proletariata“. To izvrševanje oblasti je brezobzirno, nevezano na kakršnekoli zakone ali pravila. Vsa sredstva so dobra, da le vodijo k cilju, ki je — uničiti sovražnike komunizma. Za to se poslužuje tudi prava in nasilja. Pravo tako dobi nov smisel: namen prava ni služiti pravičnosti, ampak utrjevati oblast proletariata in uničiti razredne sovražnike. Kjer je potrebno, se uporabi tudi nasilje. Diktaturo proletariata vrši partija v imenu proletariata. Oblast pa more biti uporabljena tudi proti pripadnikom proletariata samega.

Zadnji stadij kapitalizma je imperializem. Gospodarski kapitalizem se razvije v finančni kapitalizem, hkrati pa pride do boja med posameznimi narodi. Kapitalisti ravnaajo namreč dosti človeško s svojimi lastnimi proletarci, zato pa toliko slabše s proletarci gospodarsko od njih odvisnih narodov. Tako se svet razdeli v dve vrsti narodov: proletarske in imperialistične. Skrb proletarcev mora biti, da pride do zmage prvih nad drugimi.

3. Idealno stanje in komunistična morala.

Po komunističnem nauku je zmaga komunizma na svetu neizogibna. Zgodovinski razvoj se vrši po nujnih zakonih, zato ni sile, ki bi ta razvoj mogla ustaviti ali preusmeriti. Ko bo nastopilo končno stanje komunizma, ko bo ustvarjena brezrazredna družba, tedaj bo prenehala partija in država ter z njo tudi vse nasilje. Podružabljenje proizvodjalnih sredstev bo imelo za posledico veliko blagostanje dokončne oblike družbe. Ljudje bodo rešeni vsega zla, srečni se bodo lahko predajali kulturnemu udejstvovanju, človeštvo bo doživelo pravi raj na zemlji.

Dosega tega cilja je po nauku edina, brezpogojna moralna zapoved, obenem tudi najvišje in edino dobro. Vse, kar vodi k temu cilju, je dobro, vse, kar ovira dosega tega cilja, je moralno slabo. Ker pa je cilj mogoče doseči le z zmago komunistične partije, je samo to, kar partija ukazuje, moralno dobro; obratno pa je vse, kar se partiji zoperstavlja, moralno zlo. V tej perspektivi je treba gledati in presojudati vse zadržanje pravih komunistov. Komunist mora biti vedno pripravljen podrediti vse svoje dejanje in nehanje zahtevam in potrebam partije. To je zanj edina moralna norma, drugih norm ne pozna. Če prizna še takšno drugo moralno obveznost poleg tiste, ki mu jo nalaga partija, s tem dokazuje, da še ni stodstoten komunist, da je še obremenjen s predsodki kapitalistične morale. Npravna dobrost ali zlost človekovega dejanja se meri torej le po tem, kako je v skladu ali ne z zahtevami in ukazi komunistične partije. Spoštovanje do staršev, skrb za zdravje in življenje, npravna čistost, spoštovanje tujega življenja, resnicoljubnost, spoštovanje tuje imovine itd. — vse to je lahko po komunistični morali moralno dobro ali pa moralno slabo. Vse odvisi od tega, če služi ali ne služi namenom komunistične partije, če služi ali ne prirodu komunističnega raja na zemlji.

V razvoju morale, tako pravi komunistični nauk, je treba ločiti dva

stadija: moralo razredne družbe in moralo družbe, ki se pod vodstvom proletariata razvija v brezrazredno komunistično družbo. V prvem stadiju se komunist ravna po moralnem načelu: „Komunistična morala mora služiti uničenju kapitalizma“. V tej fazi je torej vse tisto moralno prav in dobro, kar služi temu cilju. Laž in prevara, uboj in izdaja, kriva prisega in prelom mednarodnih pogodb — vse to in podobno je moralno dobro, če in kolikor služi uničenju kapitalizma. Po uspehi revoluciji se pa komunist drži drugega načela: „Moralno dobro je vse, kar služi utrditvi komunistične oblasti in dokončni dosegbi idealne družbe“. Ista dejanja, ki so bila morda po prejšnjem načelu dobra, ker so pospeševala zlom kapitalizma, so v nastajajoči komunistični družbi lahko moralno slaba, če bi rušila moč komunizma in ovirala prihod komunističnega raja.

4. Kritika komunistične morale.

Komunistična morala je v tako očitnem nasprotju s človekovim prirojenim moralnim čutom in zdravo človeško pametjo, da je pravzaprav odveč vsaka kritika. Po drugi strani pa je komunistična morala le en element komunističnega filozofskega sistema in je zato le delno možno izvajati kritiko samo tega elementa, ker se ta dosti logično vključuje v celotni sistem. Če se torej prikaže nevzdržnost komunističnega filozofskega sistema kot takšnega, pade sam po sebi tudi njegov moralni nauk. Podati to kritiko, pa presega namen teh vrstic, po drugi strani pa takšna kritična presoja kristjanu tudi ni nujno potrebna, ker že iz nekaterih osnovnih postavk komunizma ve, kakšno mora biti njegovo zadržanje do njega. Vendar pa v naslednjem opozorimo vsaj na nekatere šibke strani komunistične morale.

Komunistična morala kot tudi vsa druga ideološka dejavnost je po komunizmu vezana na snovne zakone in zato izključuje logično vsako svobodno voljo. Človekova dejanja po komunistični filozofiji sploh niso svobodna, ker so določena po snovnih zakonih, snov pa ne more biti svobodna in človek ni drugega kot višje razvita snov brez vsake duhovne duše. Po tem naziranju človek seveda za svoja dejanja tudi ne more biti odgovoren. Nemoralno dejanje bi bilo le znak, da človek ni bil zadosti zdresiran za določeno vrsto dejanj, ne pa da bi se bila njegova volja „svobodno“ odločila proti ukazu partije.

Komunistični ideologi se proti tej postavki, ki logično sledi iz njihovega sistema, vendarle ne upajo odkrito tajiti vsake svobode, kajti nobene morale, tudi komunistične ni mogoče pojmovati brez svobode. Tudi oni se zavedajo, da je morala možna le tam, kjer je svoboda. Pri živalih ne govorimo o morali, ker ne moremo govoriti o svobodi. Zato so že teksti Marxa samega v tem pogledu dvoumni. Po eni strani se zatrjuje, da je gospodarski proces v celoti nujen, istočasno pa se priznava, da je sodelovanje človeka pri tem procesu vendarle svobodno. To pa je v kričečem nasprotju z materializmom, ki je podlaga vsej komunistični doktrini. Tako

je ena najšibkejših točk komunistične morale prav vprašanje človekove svobode ali nesvobode.

Moralne obveznosti ni mogoče pojmovati brez nekega absolutnega zakonodavca. Mi temu zakonodavcu pravimo Bog. Komunizem je tu pred nerešljivim problemom, ker ne more utemeljiti absolutne obveznosti svojih moralnih zahtev. Edino, kar stori, je to, da pokaže, katera dejanja vodijo po njegovem mnenju do cilja, namreč uničenja kapitalizma in ustvaritve komunističnega raja na zemlji, a kako naj ta dejanja naredi moralno obvezna? Ukazi, ki jih daje, bodo vedno pogojni: če hočeš priti do tega cilja, uporabi ta sredstva. Toda kdo pa me obvezuje, da jaz stremim za tem ciljem, če na primer sam nočem? Partija?! Kaj pa je partija, če ne vsota nekaj ljudi, takšnih kot jaz sam? Od kod pa ima moj sočlovek pravico, da mi nalaga absolutne obveznosti, ki naj bi jih sprejel za ceno žrtev, morda celo velikih žrtev, recimo tudi za ceno lastnega življenja? Na vsa ta silna vprašanja komunizem nima in ne more imeti zadovoljivega odgovora, zato tudi njegova morala nima nobene zadovoljive obrazložitve. Sploh pa je komunistični filozofski sistem bolj stvar neke slepe vere kot pa umske utemeljitve.

Komunizem se grobo moti glede končnega človekovega cilja. Zadnji smisel človekovega življenja ne more biti na tem svetu. Človek nosi v sebi hrepenenja, ki mu jih noben zemeljski raj, pa naj si ga slikamo še tako idealno, ne more izpolniti. Njegov um teži po spoznanju vse resnice, njegova volja hrepeni po uživanju neskončne dobrote — vsega tega mu pa zemeljske dobrine ne morejo dati. To že iz tega razloga ne, ker bo tudi življenje v zemeljskem „raju“ imelo svoj konec, kajti komunizem si tudi v najidealnejših sanjah ne upa trditi, da bo končno premagal tudi smrt. Vsa sreča pa si želi „globoke, globoke večnosti“ (Nietzsche). Temu hrepenenju zadošče le tisti svetovni nazori, ki uče, da je človek nujno naravnan na Boga kot absolutno Dobro ali pa vsaj na neko absolutno transcendentno počelo, v katerem edinem bo našel svojo zadnjo, popolno srečo.

Ker se torej komunizem moti glede cilja človekovega življenja, se nujno moti tudi v sredstvih, ki naj človeka vodijo k temu cilju. Po komunizmu se ta sredstva menjajo z menjajočimi se gospodarskimi razmerami. Vsi religiozni, naravni in nadnaravni svetovni nazori, pa priznajo neke absolutne, kategorične moralne vrednote, ki jih mora človek afirmirati, pa naj mu je to všeč ali ne. Izsilijo si njegovo priznanje, ker je nanje po naravi naravnan. So od njega neodvisne, a so hkrati edino merilo njegove moralne dobrosti. Morala je zato po svojem bistvu nekaj nespremenljivega, večno veljavnega in od človeka neodvisnega, ker končno temelji v nespremenljivem božjem bistvu. Komunistična morala pa zanika vsako absolutno vrednoto. Po njegovem se morala spreminja vzporedno z gospodarskimi in političnimi razmerami. Merilo moralnega dobrega naj bi bila končno partijska volja. Tako komunizem uniči vsako resnično, brezpogojno moralno

obveznost, ker jo hoče utemeljiti s spremenljivo človekovo samovoljo. Človek naj bi bil sam sebi zakonodavec. Biti sam sebi zakonodavec, se pa pravi, ne biti vezan na noben zakon.

Tako komunizem pravzaprav zanika vsako resnično moralo, ki bi bila vredna tega vzvišenega imena. To kar on imenuje moralo, je le tehnika uporabe sredstev za doseg zastavljenega si cilja.

V SPOMIN

+ FRANC SEVER

Dne 26. novembra 1974. je umrl v Clevelandu Franc Sever, zvesti član DSPB in biv. župan občine Ježica pri Ljubljani. Bil je vse življenje aktiven javni delavec in odločen protikomunist.

Pokojni Sever je bil rojen 1899 na Ježici. Začel je svoje javno delo v mladinskih organizacijah (Orlu), prosvetnih in gospodarskih organizacijah. Kmalu se je začel tudi zanimati za politična vprašanja in je na tem področju pokazal velike sposobnosti. Zato je bil jeseni 1935 izvoljen za župana na Ježici in je na tem mestu ostal do odhoda na Koroško. Že takoj ob začetku druge svetovne vojne se je priključil Slovenski legiji, pomagal funkcionarjem Legije pri prehodu čez mejo na Gorenjsko in tudi sicer po vseh svojih močeh podpiral delovanje Vaških straž in Domobranstva.

Leta 1949 se je pokojnik izselil v Združene države. Kmalu po prihodu v Cleveland se je že začel živahno udeleževati v raznih slovenskih društvih. Bil je župljan fare Sv. Vida, član Društva najsv. imena Jezusovega, Marijine legije, Vincencijeve konference, član nadzorstva Lige, ustanovni član Baragovega doma, Slovenske pristave. Spadal je med stalne člane Zbora zaupnikov SLS.

Bil je ponosen na svoje članstvo v Društvu slovenskih protikomunističnih borcev in se je redno udeleževal vseh društvenih občnih zborov in prireditvev.

V pogrebem zavodu so mu v slovo zapeli: pevski zbor Korotan in pevski zbor Slovenski fantje. Pogrebna sv. maša je bila ob izredno veliki udeležbi rojakov in še posebej protikomunističnih borcev v cerkvi sv. Vida. Na pokopališču se je v lepem govoru poslovil od pokojnika Janez Ovsenik.

Dobri Bog naj mu nakloni večni mir in pokoj!

Pogosto si ljudje porušijo vse življenje z željo, da bi kaj imeli, namesto da bi ves trud vložili v glavno skrb: da bi nekaj bili.

Škof Sheen

Frank F. Bükvič:

LJUDJE IZ OLŠNICE**Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu — 1973 — 315 str.)**

Ljudje iz Olšnice je zbirka dveh novel in štirih črtic prekmurškega pisatelja Franka F. Bükviča, ki že enaindvajset let živi v ZDA. Od tam stopa sporadično v stik z zamejskimi rojaki preko Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu, ki je v svoji reviji Meddobje priobčila že več njegovih črtic in novel.

Ob tej priliki je SKA povezala v knjigo dve Bükvičevi noveli: Papirničar Aleš in Upanje ter štiri črtice: Strast, Jetniški brivec, Velikonočna spoved in Račun brez krčmarja.

Razen v Jetniškem brivcu, ki po svojem stilu verjetno spada v pisateljevo mlajšo dobo, se dogodki vrtijo okoli Židov, ki so v Prekmurju našli ugodna tla za izžemanje domačinov. Aleševo sovraštvo do Judov je sicer pokazano v potencirani luči in postavljeno za precej dvomljivo religiozno špansko steno, a je le izraz ljudskega čutenja do teh priseljencev. Opisi borb med madžaroni, nemškutarji ali hitlerjanci in domačini nudijo slovenski literaturi popolnoma novo tematiko, tako da je pod tem vidikom Bükvič edinstven.

Zanimivo je, da v svojih pripovedovanjih pisatelj ne uporablja — niti v Strasti, kjer le enkrat imenuje Prekmurje Slovensko krajino — besede Slovenec, čeprav veje iz vrstic močan narodno zavedni duh kot protiutež madžaronom. Verjetno je to odsev žalostnega dejstva, da za slovensko prestolico ljudje čez Muro praktično niso obstojali, čeprav se v njihovem narečju skrivajo mnogokatera, drugje že izginela jezikovna bogastva.

Bükvičeva pripovedna sila je močna. Velika škoda, da je njeno formuliranje tako skromno. Kadar bralca pritegne realistično in napečeno opisovanje dogodka, ga istočasno ovira pri njega asimilaciji neokretno izražanje, ki kaže ali na osebno jezikovno osamelost ali pa na lokalistični občutek manjvrednosti. Če že pisatelj priimek nosi na Uju nadpičje prekmurskega dvoglasnika — zakaj besedilo ni obogateno z besedami domačega narečja?

Bükvič je čustveni epik. Je realist, ki rad zasanja. Pri tem gre tako daleč, da pri stvarnem opisovanju vstavi nerealistični vložek osebnega občutja („sv. Jožef pri jaslicah je gubal čelo...“).

Biser zbirke so brezdvomno štiri strani uvoda v Upanje, kjer se pokaže pisatelj v vsej svoji ustvarjalni sili. Če bo njegovo zorenje šlo po tej poti in ko bo prelomil obroč tehnično dovršenega a poljudno okrnjenega izražanja, smemo upati, da nam bo mogel Bükvič kmalu

predstaviti svoje drugo večje delo, v katerem bi našli že definirani literarni karakter in stil, ki ju pisatelj danes še išče.

Velike vrednosti je pa Bükvičeva spretnost za definiranje svojih junakov po zgolj epskem opisovanju, doslednost njihovih značajev in neprisiljeno stopnjevanje dramatskih napetosti.

Je-nko

Revolucija pod Krimom

Naš neutrudni pisec dogodkov iz časov komunistične revolucije dr. Filip Žakelj je v zadnjem času izdal in založil troje knjig in sicer: *Revolucija pod Krimom*, *Taboriščni arhiv priča* — 1. zvezek in *Taboriščni arhiv priča* — 2. zvezek. Danes se hočemo pomuditi nekoliko pri prvi knjigi — *Revolucija pod Krimom*.

Pri sestavi te knjige sta poleg dr. Žaklja sodelovala tudi pokojni župnik Janez Klemenčič in dekan Ciril Milavec. Knjiga vsebuje podroben popis „Let strahote 1941—1945 na Izanskem.“ Ko bi imeli za vsako faro ali vsaj za vsako dekanijo tako točen popis kot je ta, bi že imeli celotno zgodovino komunistične revolucije na Slovenskem.

Knjiga ima 295 strani žepnega formata ter ima mnogo slik. Zelo zanimivemu uvodu sledi popis osebnosti župnika Janeza Klemenčiča. Oboje je napisal dr. Žakelj. Župnik Klemenčič je s tem opisem dobil lep spomenik. Sledita dva obširna Klemenčičeva spisa: „Leta strahote 1941—1945 na Izanskem“ in „Kako se mi je godilo v partizanskih zaporih“ ter štirje krajši Klemenčičevi spisi: „Kurešček“, „Začeti je treba“, „Ni se bal umreti“ in „Andrejček.“ Dekan Ciril Milavec pa je opisal delovanje Osvobodilne fronte v Želimljem in okolici. V knjigi sta še opis napada na Pijavo gorico (napisal Franc Mejač) ter spis „Palmetov grad — izanska univerza“ (napisal dr. Ljubo Sirc). Vse ostale spise je napisal dr. Žakelj sam in sicer: Akademika Pipan Tone in Strupi Janez, Strašna smrt višjega narednika Franca Kukovice, Domobranski kurat Jaka Mavec, Žrtve komunističnega nasilja iz štirih župnij pod Krimom, V internaciji umrli Goljani, Izanci in Tomišeljci.

Velika vrednost te knjige je v tem, da je dokumentarna, da navaja priče, datume, kraje, da navaja točna imena preganjanih, mučenih in pobitih oseb kakor tudi imena zločincev. Dragoceno gradivo za vse, ki hočejo spoznati čisto resnico tiste apokaliptične dobe na Slovenskem in še bolj dragoceno za zgodovinarje, ki bodo pisali objektivno zgodovino druge svetovne vojne in komunistične revolucije na Slovenskem.

Vsak protikomunistični borec je tudi pričevavec. Da pa to svoje poslanstvo lahko vrši, mora točno poznati dogodke iz tiste strašne dobe. Zato je nujno potrebno, da vsak borec zbira vse knjige, ki opisujejo dobo med letom 1941 in 1945. Taka knjižnica mora biti v hiši vsakega protikomuni-

stičnega borca. Iz te knjižnice naj črpa podatke, kolikor jih sam osebno ne pozna, o strahotah komunizma, da jih bo lahko posredoval svojim otrokom in sploh vsej svoji slovenski in tudi neslovenski okolici.

R. Smersu

TABORIŠČNI ARHIV PRIČA — 2. in 3. zvezek

Knjigi „Revolucija pod Krimom“ sta sledili — kakor smo že zgoraj omenili prvi in drugi zvezek obširnega dela pod naslovom „Taboriščni arhiv priča“, ki ju je za tisk pripravil, izdal in založil dr. Filip Žakelj. Kakor je razvidno iz uvodnih besed v prvem zvezku, bodo izšli v tej zbirki trije ali štirje zvezki. Gradivo za te zvezke je dobil dr. Žakelj iz arhiva taboriščnega Socialnega odbora špitalskega taborišča. Sam Bog ve, ali bi se mogla slovenska javnost seznaniti s tem gradivom, ako bi ne bilo dr. Žaklja, ki se je z vso silo zagrizel v to delo, ki ima veliko znanstveno vrednost. To niso samo spomini na posamezne dogodke v času revolucije, večkrat napisani v slabi literarni obliki, ki nimajo za zgodovinarja skoraj nobene vrednosti, ampak so to dokumentirani opisi z navedbo krajev, datumov in prič. Nekateri opisi so obširni, drugi krajši, vsi pa so napisani stvarno in resno.

Prvi zvezek obsega 300 strani. Uvodnim besedam sledi izredno važen dokument „Slovinci v boju za svobodo med okupacijo njihovega ozemlja po Nemcih in Italijanih“, ki so ga takoj po končani vojni v Rimu napisali poveljnik Slovenske legije podpolkovnik prof. Mirko Bitenc, narodni poslanec Marko Kranjc in delavski organizator Andrej Križman. Ta dokument, ki je bil prvotno napisan v slovenščini in nato prestavljen v angleščino in nemščino, je bil v arhivu najden samo v omenjenih dveh prevodih, ki ju je prof. Alojzij Geržinič zopet prevedel v slovenščino. Originalnega slovenskega poročila doslej ni bilo mogoče najti. Ta dokument vsebuje popis položaja na Slovenskem pred okupacijo, popis okupacije in nastanka Osvobodilne fronte, ustanovitve odpora zoper komunistične zločince t. j. Vaških straž in Domobranstva ter vetrinjsko tragedijo.

Drugi dokument ima naslov „Gorenjska v letih 1941 do 1945“. Napisala sta ga jeseniški župan Valentin Markež in delavski voditelj Albin Gaser in je to gotovo najboljši opis razmer na Gorenjskem med drugo svetovno vojno.— Poleg teh dveh obširnih dokumentov je objavljenih še večje število zapriseženih izjav prič o vračanju domobrancev, o dogodkih na Primorskem in drugod na Slovenskem. Knjigo krasi mnogo slik.

Drugi zvezek vsebuje razna poročila in številna pričevanja. Iz teh poročil, pisem in pričevanj si more vsak nepristranski bralec ustvariti jasno sliko o razmerah v Sloveniji med komunistično revolucijo. Človek kar verjeti

ne more, da so bila taka komunistična grozodejstva mogoča. Zgodila pa so še gotovo še mnoga hujša, za katere pa ni prič.

Naj posebej navedemo dokument šte. 44: O likvidacijah poleti 1945; dokument šte. 45: Smrtna obsodba nadporočnika Jožeta Bitenca; dokument šte. 76: „Vrsta dejstev“, v katerem je popisano stanje v Sloveniji ob izbruhu vojske aprila 1941, ustanovitev OF in njeni prvi nastopi zoper Slovence, Komunistična stranka in Osvobodilna fronta, razvoj po kapitulaciji Italije, vloga duhovščine v protikomunistični borbi.

Tudi drugi zvezek ima — enako kot prvi — 300 strani besedila in je opremljen s številnimi slikami.

Iz Slovenije prihajajo poročila, da gre protikomunistična literatura, ki se tiska v Argentini — in to je skoraj izključno delo dr. Filipa Žaklja — komunistom v domovini močno na živce. Ne gre jim v glavo, kako more priti toliko teh protikomunističnih del čez mejo. Zato vedno močnejše stikajo po kovčkih obiskovalcev domovine, da bi našli tako literaturo. Da bi proti taki literaturi ob letošnji 30. letnici napravili nekaj uspešnega, so sklenili, da bodo izdali obširno delo o „črni roki“, ki bo pa seveda imelo podobno „znanstveno in zgodovinsko“ vrednost kot Podbevškove „Sv. Urh“. Sestavili so posebno komisijo, ki zbira in fabricira podatke o „črni roki“.

Dr. Žaklja prosimo, da nadaljuje z izdajanjem dokumentarnih del iz naše polpretekle dobe. Vsem pa toplo priporočamo, da ta dela kupujejo in širijo.

R. Smersu

Verujemo: Kristus je vstal!

Verujemo: Vstali bodo tudi vsi naši bratje, zverinsko mučeni in pobiti pred tridesetimi leti.

Verujemo: Vstal bo k novi, pravi svobodi tudi ves danes teptani slovenski narod.

Zorko Simčič:

Korenine večnosti

Slovenski protikomunistični borci smo doživeli lepo presenečenje. Oktobrski številki Vestnika 1974 (in tudi Tabora) je bila priložena mala pesniška zbirka z naslovom „Korenine večnosti“ in s podnaslovom „Ciklus junijskih“. Avtor te zbirke je **Zorko Simčič**, ki smo ga poznali doslej kot dobrega pisatelja; s to pesniško zbirko pa je dokazal, da je tudi odličen pesnik in — ves naš pesnik.

Da, to so naše pesmi, porojene iz našega duha, zrastle iz istih večnih korenin, iz katerih je zrastla tista slovenska vojska, ki je branila božje in slovenske svetinje. Po Debeljakovi Veliki črni maži smo sedaj dobili novo, čeprav majhno, pesniško delo, ki nam govori od duše do duše.

Zbirka ima v začetku naslednje posvetilo: Mrtvima bratoma in vsem njunim mrtvim in živim soborcem v skromen poklon. Zbirka je torej posvečena padlima bratoma Dragu in Mirku, vsem padlim borcem pa tudi vsem nam, ki smo po božji dobroti ostali živi. Živi pa smo ostali zato, da smo pričevavci, da smo glasniki resnice. Tak pričevavec je Zorko Simčič sam s to svojo pesniško zbirko, in podobni pričevavci moramo biti tudi mi vsi, vsak na tistem mestu, na katero ga je postavila božja volja.

Lepa in značilna je Simčičeva gesta, da je zbirko namenil kot prilogo „Vestniku“ in „Taboru“ — gotovo z veliko željo, da bi se skupno — in ne ločeno — bojevala za skupne ideale proti skupnemu sovražniku.

Zbirka obsega 14 pesmi. Prvi dve sta posvečeni mrtvima bratoma. Bratu Dragu je posvetil pesem „Dvojna zvestoba“, ki izveni v tole končno misel:

Živeti je lepó,
a tudi mrtev biti
ne more biti težkó
temu, ki je navzgor in pa navzdol bil zvest.

Bratu Mirku pa je sestavil „Nagrobni napis bratu Mirku za dan, ko bo imel svoj grob.“ Trpka ugotovitev je v tem napisu:

Dede mi je ubijal Nemec,
očeta, mater — Italijan.
Mene ubil je lastni brat iz zasede.

Sledi pesem „Noč“, ki je bila poročena ob jezeru Nahuel Huapi. Močno je „dvojevrstni“: Vrnjeni v maiu govori Bogu, Bog govori vrnjenemu v maiu. Junijska soneta sta naslovljena: prvi „Izdajavcu“, drugi „Domobrancu 1974“.

Malo pa je tako pretresljivih pesmi v slovenski literaturi, kot je

Simčičev „Mrtvaški boben“ v obliki pogrebne koračnice, ki jo ta ponatiskujemo v celoti:

pod zemljó
pod zemljó
pod zemljó...

„Potem je ponoči na vrata udarilo,
atek je vstal, nas pokrižal po vrsti,
vrata so škripnila,
jaz sem za prstek odgrnil zaveso:
v snegu tam, v luninem siju
čakale so sence.

Atek je padel med nje
— potem ga več ni bilo.

Se skril je v gozd?

Za morje odšel?

Nam kopa zlató pod zemljó?“

Pod zemljó
pod zemljó
pod zemljó so sence skopale mu grob.

Ta pesem položena v otroška usta, je krik srca, je silna obtožba komunizma, ki je klal nedolžne ljudi. Ta pesem mora priti v slovenska šolska berila in v antologije slovenskega pesništva. Tudi „Turjaška, pet let kasneje“ spada med tiste dragulje, ki ne bodo šli v pozabo. Pomenljivo vsebino ima predzadnja pesem „A los vencedores y vencidos“ (Zmagovalcem in premaganim). V zadnji pesmi „In vendar — nekoč bo.“ pa je izraženo trdno upanje:

...nekoč bodo zagorele svečke,
sredi noči bo svetel dan
od Triglava do Kolpe,
od Trsta gor do Šentilja.

Veseli smo te zbirke in iskreno hvaležni Zorku Simčiču za to lepo darilo.

A. V.

Zadružništvo – temelj gospodarske osamosvojitve

To je naslov priročnika o zadružništvu, ki ga je ob 20-letnici Zadruga Sloga napisal Rudolf Smersu.

17 strani zgoščenega teksta, v katerem je poleg razlage o zadružništvu kot takem, njega pomenu in možnostim, tudi zgodovina zadružništva v svetu in Argentini, pa na Slovenskem, potrebuje

samo dva poudarka: izreči je treba priznanje avtorju Smersuju, da je v najbolj razumljivi obliki prikazal zadružništvo, tako starejšim kakor predvsem mladini. In to ne samo tukaj živeči mladini slovenskega rodu, ampak vsej, ki jo le malo utegne zanimati ta predmet. To velja predvsem za mladino, ki danes prihaja iz sedanje komunistične Slovenije v svobodni svet bodisi na delo iščoč svobodo, za vedno, ne, dokler je doma ne bo. Drugi poudarek pa je na delu, ki ga je v 20. letih opravila **Zadruga Sloga** med Slovenci v Argentini. Brošura je samo eden izmed zunanjih izrazov vživetosti zadruga in njenih vodnikov v živ slovenski svet, ki se bo ohranil, če bo poleg duhovnih vrednot znal postaviti tudi zdrave temelje gospodarske samostojnosti.

Zato pripis: naj bi vsi, ki imajo opravka z mladino bodisi v Argentini bodisi v širnem svetu, brošuro širili. Le tako bo svoje poslanstvo izpolnila.

Pavle Rant

BRALI SMO

Ali smo Slovenci res majhen narod?

Slovenci večkrat trdimo o sebi, da smo majhen ali celo najmanjši evropski narod, toda v resnici je v Evropi precej narodov, ki so mnogo manjši od našega, tudi če se ne oziramo na dejstvo, da smo padli med male narode šele v zadnjih dveh stoletjih, ko je naša številčna narodna rast zaradi političnega zatiranja in gospodarskega izkoriščanja, izselevanja in potujčevanja usodno zastala. Če bi bili napredovali v enaki meri kot drugi, zahodnoevropski in srednje evropski narodi, bi nas moralo biti danes okrog osem milijonov in več, saj so imele v srednjem veku slovenske dežele pol več prebivavcev kot npr. Norveška, Švedska, Finska, Danska, Slovaška, Švica itd. in približno toliko kot Češka in Hrvaška. Zmanjšanje prebivavstva v slovenskih deželah so že prej povzročili tudi turški vpadi, saj so Turki pobili zelo veliko ljudi; na desettisoče, če ne več, pa so jih vsako stoletje odveli s seboj v sužnost. Ni slučaj, da slovenske ljudske pesmi in povesti govorijo o ljudeh, ki so bili rešeni iz turške sužnosti, kot npr. pesem o kralju Matjažu, ki je rešil od tam svojo ženo Alenčico, ali povest o Miklovi Zali. O turškem pobijanju in ropanju prebivavstva obstajajo tudi zanesljivi zgodovinski podatki, po katerih se da sklepati, da je bila pobita ali odpeljana v sužnost kaka petina ali šestina prebivalstva. Upoštevati pa je treba tudi hude človeške izgube zaradi

kmečkih uporov in v prvi in drugi svetovni vojni. V času od 6. do 9. stoletja smo bili Slovenci nedvomno številnejši narod kakor Čehi, kar dokazuje tudi dejstvo, da se je odvijalo takrat na slovenskem ozemlju važno zgodovinsko dogajanje (boji z Longobardi in Bizantinci, Samova država, boji z Obri, boji s frankovskim kraljem Dagobertom, Bavarci in Alemani), medtem ko zgodovinski viri iz tistega časa Čehov sploh ne omenjajo.

A kljub vsem tem človeškim izgubam slovenski narod, kot rečeno, tudi danes ni ravno med najmanjšimi v Evropi. Manjši od njega so Islandci (nekaj nad 200.000), Lužiški Srbi (kakih 200.000), Estonci (1.300.000), Baski (približno en milijon), Bretonci (en milijon), Fororci (38.000 na Fororskem otočju pred norveško obalo, a v sklopu danske države), Frizi (v severni Holandiji in na otokih pred zahodno nemško obalo, skupno 350.000), Makedonci (1.600.000), Črnogorci (500.000), Laponci (40.000), Furlani (750 tisoč), Ladinci (v Švici, 50.000), Luksemburžani (300.000). Dva izmed teh narodov imata lastni državi (Islandci in Luksemburžani), Estonci, Makedonci in Črnogorci imajo avtonomne republike v okviru širše države, Fororci in Ladinci uživajo popolno politično, gospodarsko in kulturno avtonomijo, ostali pa so v položaju navadnih narodnih manjšin, ali pa jim ni priznan niti tak status.

Le malo večji narodi kot slovenski (a še pred nekaj desetletij so bili nekateri izmed njih manjši) so v Evropi Albanci, Danci, Irci, Škoti, Finci, Norvežani, Hrvati, Slovaki, Litvanci, Letonci, Švicarji, Katalonci, Flamci, Valonci, Armenci, Georgijci in Moldavci. Albanci, Danci, Finci, Irci, Norvežani in Švicarji imajo lastne neodvisne države. Škoti, Litvanci in Letonci so jo imeli in imajo danes avtonomno enoto v Veliki Britaniji oziroma avtonomni republiki v Sovjetski zvezi, enako kot Armenci, Georgijci in Moldavci, Flamci in Valonci imajo dejansko federalni enoti in popolno svobodo v Belgiji, Slovaki imajo federalno republiko v okviru češkoslovaške države, Hrvati pa v Jugoslaviji. K manjšim evropskim narodom spadajo še Švedi, Holandci, Čehi, Srbi, Portugalci, Grki, Bolgari, Madžari, Romuni, Avstrijci in Belorusi. Med srednjevelike evropske narode spadajo (številčno) Poljaki, Romuni, Španci (Kastilijanci) in Ukrajinci. Takoimenovanih „velikih“ narodov je v Evropi danes le pet in sicer samo Nemci (80.000.000), Rusi (100.000.000), Angleži (40.000.000), Francozi (45.000.000) in Italijani (50.000.000). Le Nemci in Rusi se lahko po številu prebivalstva prištevajo med resnično velike narode sveta, čeprav jih po svoji gospodarski, politični vojaški ali kulturni moči na kakem področju dosegajo ali še presegajo Angleži, Francozi, in Italijani.

Toda število nikakor ni vse. Tako je npr. Švica s svojimi pet milijoni prebivalstva v vsakem pogledu bolj važna in upoštevana kot

npr. Madžarska, Romunija ali Španija, da niti ne omenjamo Ukrajine, ki ima skoraj desetkrat več prebivavstva, a nima neodvisnosti in ne more samostojno posegati v mednarodno dogajanje. Majhen narod, če je samozavesten in zaveden ter zna dobro braniti svojo demokratično svobodo in neodvisnost ter upravljati svoje gospodarstvo, lahko igra v današnjem svetu neprimerno večjo in pomembnejšo vlogo kakor številčno močni narodi, ki pa so politično in predvsem gospodarsko samo v breme sebi in drugim (Indonezija, Pakistan, Kongo, Egipt, Sudan, Koreja, Tajlandija, Filipini, Španija, Portugalka, Argentina). To je odvisno predvsem od vsakega naroda samega od njegove demokratične zrelosti, izobrazbe in gospodarske naprednosti. V tem pa slovenski narod ne sme zaostajati, če se noče usodno oslabil. Majhen narod bi postali Slovenci šele takrat, ko bi odstopili od tekmovanja z najboljšimi in se resignirano uvrstili v množico zaostalih.

Novi list, štev. 999/ 1974.

PABERKE

Levi in desni ekstremisti

Znano je, da imamo v Cerkvi vrsto teologov, duhovnikov in redovnikov, ki bi radi vse spremenili: cerkveno organizacijo, liturgijo, dogme. Ti so iznašli teologijo mrtvega Boga, teologijo revolucije in nasilja, zagovarjajo sodelovanje s komunisti in ateisti, hočejo, da naj bi bila Cerkev zgolj socialno karitativna ustanova in podobno. Javnost imenuje te ljudi leve ekstremiste. V Južni Ameriki jih imenujejo „tercermundiste“. Širijo marksistične nauke in govore in pišejo, da je treba s pomočjo nasilja in revolucije pripeljati marksizem do zmage in da bo na ta način nastopil raj na zemlji, ki ga hierarhično krščanstvo ni moglo dati.

Manj znano pa je, da imamo v Cerkvi tudi desne ekstremiste, ki imajo polno pikrih besed na račun papežev Janeza XXIII. in Pavla VI. Prvi je baje preveč odprl okna v Cerkvi in je tako omogočil vetrom in viharjem vstop vanjo; drugi pa naravnost ruši Cerkev s svojim dobrikanjem in popuščanjem komunističnim režimom. Za te ljudi je bil II. Vatikanski koncil velika nesreča za Cerkev. Nesreča je bila npr. uvedba narodnih jezikov v liturgičnem življenju Cerkve; hočejo in zahtevajo, da se zopet mašuje na stari način in v latinščini. V Rimu so taki desni ekstremisti pripravili demonstracije po mestu in zahtevali latinsko mašo. V Franciji

je župnik Jamin še kar naprej opravljal mašo v latinščini. Razumljivo je, da je škof iz Lucona upornega župnika opominjal k pokorščini in ga — ko ni opomin nič izdal — odstavil. Pozneje sta se menda škof in župnik pobotala. Takih ultrakonzervativnih desnih ekstremistov je še precej po svetu.

Če je bila kdaj potrebna edinstvo v Cerkvi, je potrebna danes, ko butajo vanjo silni valovi ateističnega komunizma, materializma, verske indifferenca in podobnih sovražnikov. Zato mora veren in načelen kristjan odločno odklanjati vse ekstremizme v Cerkvi, zabavljanje in razdiralno kritiziranje papeža, škofov, duhovnikov in laikov, ki se trudijo za versko vzgojo ljudi.

Alfonz

Čilski protestanti – protikomunisti

Nedavno so imeli zastopniki protestantskih sekt veliko zborovanje v Čilu. Zborovanja se je udeležilo 2.500 zastopnikov. Zborovalci so odločno obsodili marksistični svetovni nazor in komunistično rovarjenje v Čilu. Ob zaključku zborovanja so izvolili delegacijo 31 protestantskih škofov, ki je obiskala predsednika države generala Avgusta Pinocheta in se mu zahvalila, da je rešil državo marksizma. Eden izmed govornikov je dejal: „Smo tukaj, da podpremo vlado v pogumnem in odločilnem boju zoper marksizem in mu v tem boju pomagamo s svojimi moralnimi sredstvi. Protestanti v Čilu so bili priče moralnega in materialnega poloma, ki ga je državi prinesel marksizem. Protestanti obsojamo nezakoniti sklep skupščine Združenih narodov, ki je obsodila Čile. To obsodbo sta predlagala Sovjetska zveza in Kuba, ki sta znani po množičnem ubijanju svojih nasprotnikov.“

Spričo molka, ki je dolgo časa vladal med protestanti glede razmer v Čilu, je gornja izjava zelo pomembna. Kaj bodo rekli sedaj protestanti v Evropi in v Združenih državah?

POLITIČNA REAKCIONARNOST IN ANAHRONIČNOST

Gornji dve tujki, ki sta zelo priljubljeni v komunističnih časopisih, sta bili nedavno zapisani v tržaškem „Novem listu“ na račun „Zbornika Svobodne Slovenije“ in na račun vse slovenske politične emigracije — posebej še tiste v Argentini.

Kaj je hotel člankar v „Novem listu“ povedati s tema tujkama?

V slovarjih je zapisano, da je reakcionaren tisti, ki se upira neki akciji. Ogromna večina Slovencev se je uprla komunistični akciji, zato so komunisti imenovali te Slovence reakcionarce in tako jih še danes imenujejo vsi tisti, ki glasno ali polglasno (ker so za to dobro plačani) trobijo v komunistični rog.

Kdo pa je anahronističen? Tisti, ki je zagledan v stare čase, ki izpoveduje stare ideje, ki odklanja „moderne“ neslanosti in neumnosti in ki se ne da zapeljati raznim geslom levičarskih in „progressističnih“ propagandistov.

Če je nam kaj v čast in v ponos, je to, da je še vedno kljub vsem pritiskom ogromno Slovencev doma in v zdomstvu reakcionarnih — to se pravi protikomunistično usmerjenih. To je imel namreč „Novi list“ v mislih. Reakcionarni smo zato, ker za svoj svetovni nazor ne sprejemamo marksizma — leninizma — stalinizma — titizma in podobnih izmōv, in ker imamo pogum upirati in boriti se zoper svetovno komunistično akcijo in razkrinkavati komuniste in njihove sopotnike, ki se vrivajo v naše vrste in skušajo rušiti našo edinost in enotnost.

Če je zvestoba slovenskim in krščanskim izročilom anahronizem, potem smo z veseljem in ponosom tudi anahronisti, zagledani v vero svojih prednikov in v njihovo ljubezen do slovenske zemlje in slovenskih izročil.

Zoran

Če nekdo ugotavlja, da današnji družbi (tudi slovenski) nekaj manjka, naj ji tisto ponudi in zgradi.

Prof. Ernest Tomec

POMAGAJMO GRADITI ZAVETIŠČE!

Odbor Slovenskega zavetišča dr. Gregorija Rožmana v Argentini stoji pred težko nalogo, kako skončati in opremiti stavbo, ki je namenjena našim invalidom in ostarelim rojakom. Ta naloga je postala v zadnjem času še prav posebno težka zaradi silnega porasta cen vsega tega, kar bi Zavetišče še potrebovalo.

Zaradi tega se odbor Zavetišča obrača na vse Slovence in Slovenke, še posebej na tiste z razmeroma primernimi dohodki, da podprejo napore odbora in pomagajo dokončati ta gotovo zelo potreben dom počitka za naše rojake.

Vsakega, ki razume težki položaj Zavetišča in je pripravljen pomagati, bo z veseljem obiskal poverjenik Zavetišča (klicati telef. 653-7793). Lahko pa se tudi pošlje ček na ime predsednika Zavetišča — Mateo Potočnik.

Protikomunistični borci naj smatrajo za svojo veliko dolžnost, da z vsemi močmi podprejo to ustanovo, ki je namenjena v prvi vrsti domobranskim invalidom.

PROPADLI KOMUNISTIČNI NAČRTI

Komunisti v Franciji so bili prepričani, da bo pri lanskih predsedniških volitvah zmagala levica, katero bodo potem oni vodili po svoji volji. Zmaga Giscarda d' Estainga je preprečila te načrte. Moskva je videla, da po tej poti ne bo mogoče osvojiti si Francije. Zato je popolnoma spremenila svojo taktiko. Ker je bilo znano, da so v stranki de Gaulla razne nasprotujoče si struje, je Moskva poskušala dobiti na svojo stran eno teh struj, kateri je pripadal tudi predsednik stranke Alexander Sanguinetti. Izredno sposobni predsednik vlade Jacques Chirac, ki je mnogo pripomogel k Giscard d' Estaingovi zmagi, pa je s spretno potezo dosegel, da je bil Sanguinetti odstavljen iz vodstva stranke de Gaulla in je sam zasedel predsedniško mesto. Tako so se komunistom izjalovili njihovi načrti podjarmiti si Francijo.

VSEBINA: El Cardenal Caggiano habló sobre la represión — Kristus je vstal (Janka Kupala) — Škof Rožman in domobranci (Dr. Jakob Kolarič) — Molitev (Solženicin) — Izjava in poziv Narodnega odbora za Slovenijo — Ob pozabljeni 30 letnici smrti Marijana Kremžarja (Tine Debeljak) — Vesela novica (is.) — Prošnja (Karel Mauser) — Slovensko Porabje (Sm R) — Zavreči je treba občutek majhnosti (Janežič) — Propadli komunistični načrti — Komunistična morala (P. Alojzij Kukovica D. J.) — V spomin: Franc Sever — Nove knjige — Brali smo: Ali smo Slovenci res majhen narod? — Paberki — Pomagajmo graditi Zavetišče.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 1.211.703 — 11-9-73
Ramón Falcón 4155, Bs. As.